

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů
dětí**

Terezie Nekardová

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí“ zpracovala samostatně. Veškeré použité prameny a zdroje informací byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Uherském Hradišti dne 31. prosince 2013 _____

Motto:

„Celé město se může přestěhovat, ale studna ne. Milenci se potkají, uhasí žízeň, založí rodinu a vychovají děti tam, kde je studna. Ale když se jeden z nich rozhodne odejít, studna nemůže jít s ním. A láska, i když je stejně čirá, jako ta voda ve studni, tam zůstane také.“

Paulo Coelho

„Kdyby si děti mohly vybírat své rodiče, ušetřili bychom spoustu rodičů.“

Jiří Žáček

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Milušce Hrnčířkové, Ph.D., za velmi vstřícný přístup, podnětné rady a čas, který věnovala při vedení této práce.

Velké poděkování patří dále mé rodině a příteli Markovi za neskonalou podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH PRÁCE

<u>SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK</u>	6
<u>1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY MEZINÁRODNÍCH ÚNOSŮ DĚTÍ</u>	7
<u>2 VYMEZENÍ ŘEŠENÉHO TÉMATU</u>	10
<u>3 VYMEZENÍ NĚKTERÝCH STĚŽEJNÍCH POJMŮ</u>	13
<u>3.1 MEZINÁRODNÍ ÚNOS DÍTĚTE</u>	13
<u>3.1.1 VYMEZENÍ POJMU DLE HAAGSKÉ ÚMLUVY</u>	13
<u>3.1.2 OBČANSKOPRÁVNÍ A TRESTNĚPRÁVNÍ ASPEKT</u>	14
<u>3.2 TERMÍN OBVYKLÉ BYDLIŠTĚ</u>	16
<u>3.3 ODCHOD S DÍTĚTEM BEZ SOUHLASU DRUHÉHO RODIČE</u>	18
<u>4 PRIORITNÍ ZÁSADA- NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE</u>	20
<u>4.1 BLAHO A ZÁJEM DÍTĚTE V ÚMLUVĚ O PRÁVECH DÍTĚTE</u>	20
<u>4.1.1 BLAHO DÍTĚTE</u>	20
<u>4.1.2 ZÁJEM DÍTĚTE</u>	21
<u>4.1.3 ZHODNOCENÍ</u>	22
<u>4.2 ZÁJEM DÍTĚTE V HAAGSKÉ ÚMLUVĚ</u>	24
<u>4.3 SHRNUTÍ</u>	24
<u>5 ŘÍZENÍ O NAVRÁCENÍ NEZLETILÉHO DÍTĚTE DLE PRAMENŮ MEZ.PRÁVA</u>	
<u>A PRÁVA EU</u>	27
<u>5.1 ŘÍZENÍ O NAVRÁCENÍ DLE HAAGSKÉ ÚMLUVY</u>	28
<u>5.1.1 HAAGSKÁ ÚMLUVA O OBČANSKOPRÁVNÍCH ASPEKTECH MEZ. ÚNOSŮ DĚTÍ</u>	28
<u>5.1.2 PŘÍMÁ APLIKOVATELNOST HAAGSKÉ ÚMLUVY</u>	29
<u>5.1.3 CÍLE A POUŽITÍ HAAGSKÉ ÚMLUVY</u>	30
<u>5.1.4 PRŮBĚH ŘÍZENÍ</u>	31
<u>5.1.5 ZOHLEDNĚNÍ ZÁJMU DÍTĚTE V KONKRÉTNÍCH KAUZÁCH</u>	31
<u>5.1.5.1 KAROLÍNA DAOUDOVÁ- SKUTKOVÝ STAV</u>	31
<u>5.1.5.2 KAROLÍNA DAOUDOVÁ- ODŮVODNĚNÍ OBECNÝCH SOUDŮ</u>	32
<u>5.1.5.3 KAROLÍNA DAOUDOVÁ- HODNOCENÍ A ZÁVĚR ÚSTAVNÍHO SOUDU</u>	34
<u>5.1.5.4 KAROLÍNA DAOUDOVÁ- ZOHLEDNĚNÍ NEJLEPŠÍHO ZÁJMU</u>	35
<u>5.1.5.5 SOFIE A LUKAS FIORDALISI- ÚVOD</u>	36
<u>5.1.5.6 SOFIE A LUKAS FIORDALISI- SKUTKOVÝ STAV</u>	36

5.1.5.7 SOFIE A LUKAS FIORDALISI- ZOHLEDNĚNÍ NEJLEPŠÍHO ZÁJMU	37
<u>5.2 POSTAVENÍ ÚŘADU PRO MEZ.PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ V ŘÍZENÍCH O NAVRÁCENÍ DÍTĚTE .....</u>	39
5.2.1 K HISTORII ÚŘADU.....	39
5.2.2 ČINNOST A ÚKOLY ÚŘADU ULOŽENÉ HAAGSKOU ÚMLUVOU	40
<u>5.3 ŘÍZENÍ O NAVRÁCENÍ DLE NAŘÍZENÍ BRUSEL II BIS .....</u>	43
5.3.1 NAŘÍZENÍ BRUSEL II BIS	43
5.3.2 POUŽITÍ A APLIKAČNÍ PŘEDNOST NAŘÍZENÍ BRUSEL II BIS VE VZTAHU K HAAGSKÉ ÚMLUVĚ.....	44
5.3.3 ÚPRAVA ŘÍZENÍ O NAVRÁCENÍ A ZMĚNY V POUŽITÍ HAAGSKÉ ÚMLUVY DLE NAŘÍZENÍ BRUSEL II BIS	44
5.3.4 KAZUISTIKA	46
<u>6 ŘÍZENÍ O NAVRÁCENÍ DLE ÚPRAVY V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU .....</u>	49
6.1 VZNIK NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU	49
6.2 POVAHA A PRŮBĚH ŘÍZENÍ O NAVRÁCENÍ DÍTĚTE DLE OSŘ.....	50
6.2.1 POVAHA ŘÍZENÍ.....	50
6.2.2 POJETÍ ÚČASTENSTVÍ.....	51
6.2.3 ROZLOŽENÍ DŮKAZNÍHO BŘEMENE.....	52
6.2.4 LHŮTA PRO VYDÁNÍ ROZHODNUTÍ X NÁLEŽITĚ ZJIŠTĚNÝ SKUTKOVÝ STAV ...	53
6.3 SHRNTÍ A HLEDISKO NAPLNĚNÍ ZÁJMU DÍTĚTE	54
<u>7 ZÁVĚR .....</u>	56
<u>SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY .....</u>	58
<u>SHRNTÍ PRÁCE V ČESKÉM JAZYCE .....</u>	63
<u>SUMMARY .....</u>	65
<u>KLÍČOVÁ SLOVA V ČESKÉM A ANGLICKÉM JAZYCE .....</u>	67

Seznam použitých zkratek:

Úmluva o právech dítěte	Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte
Haagská úmluva/ HÚ	Sdělení MZV č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí
Nařízení Brusel II bis/Nařízení	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
Nařízení o dokazování	Nařízení (ES) 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, účinné od 1.1.2004
Evropská úmluva	Sdělení MZV č.66/2000 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí
Úmluva o pravomoci orgánů	Sdělení MZV č. 141/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí
o.s.ř.	Občanský soudní řád (z. č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
Novela o.s.ř.	z. č. 295/2008 Sb., kterým se mění z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
tr. zák.	z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Úřad	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
ČR	Česká republika
Řízení o navrácení	Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mez.únosů

1. Úvod do problematiky mezinárodní únosů dětí

Domov dítěte vzniká tam, kde je rodiči vytvořeno pro dítě zázemí (dle citátu ona „studna“). Pokud je soužití rodičů natolik narušeno, že se jeden z nich rozhodne odejít, domov a zázemí ve své stávající podobě zaniknou, což samo o sobě představuje první velký zásah do světa dětského vnímání. Pakliže jde o manželství uzavřené mezi občany různých států, případně pokud rodiče dítěte mají trvalý pobyt v různých státech, což vzhledem k vývoji společnosti a vzrůstající migraci obyvatelstva v posledních letech u obou možností není situace vzácná, může mít odloučení rodičů mnohem závažnější dopad. Není totiž bohužel výjimkou, že se jeden z rodičů rozhodne pro radikální řešení - odchod s dítětem do jiné země, většinou země, odkud sám pochází.¹

Mé prvotní zamyšlení nad touto tematikou vzbudily záběry z exekuce rozhodnutí o navrácení nezletilých dětí. Případ, který bohužel dospěl k nejméně šťastnému konci, mne přivedl k myšlence zpracovat tuto problematiku v rámci své diplomové práce. V srpnu 2012 jsem za tímto účelem absolvovala i měsíční stáž přímo na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, kde jsem měla možnost seznámit se s některými případy dětí unesených z místa jejich obvyklého bydliště.

Můžeme říci, že obecně jsou záležitosti týkající se nezletilých dětí vnímány ze strany veřejnosti velmi citlivě a pojem mezinárodní únos dítěte je tématem nejedné televizní reportáže, předkládající emotivní záběry plačících dětí a zoufalých rodičů. Medializace tématu tedy jistě není ojedinělým jevem a nakonec i článků věnujících se otázce mezinárodních únosů dětí a řízením o jejich navrácení je v posledních několika letech, troufám si říci, hojný počet. Svým obsahem jsou velmi podnětným materiálem, který ale bohužel odhaluje nejedno úskalí. Odborná veřejnost tedy vnímá a často velmi naléhavě upozorňuje na nedostatky, které se v případech

---

¹ Statistické údaje pro ČR: Počet případů v letech 2010, 2011, do 31.8.2012:

Únosy z ciziny do ČR: 2010- 17; 2011- 19; do 31.8. 2012- 12

Únosy z ČR do ciziny: 2010- 26; 2011- 24; do 31.8.2012- 30

TOPINKOVÁ, Martina. Únosů dětí do ciziny některým z rodičů přibylo, už je jich víc než vloni [online]. iDnes.cz, 26.zář 2012 [cit. 4. března 2013].

Dostupné na: <http://zpravy.idnes.cz/mezinarodni-spory-o-dite-0x5-/domaci.aspx?c=A120926_104651_domaci_maq>.

Údaje poskytl autorce Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

řízení o navrácení vyskytují, i přesto je však stávající situace v řadě případů neuspokojivá, s ohledem na aspekty, které níže uvádím.

Na druhou stranu je tu však i judikatura, a to nejen českých soudů, která naplňuje z mého pohledu naprosto uspokojivě a vzorově ustanovení mezinárodních smluv a předpisů práva EU, jimiž je v této oblasti Česká republika vázána.²

Domnívám se, že v tak zásadních věcech, kterými bezesporu záležitosti týkající se dětí jsou, rozumějme i mezinárodní únosy dětí, by stěžejními pojmy měly být např. zájem na sjednocování judikatury, řádné odůvodňování rozhodnutí, ze kterého bude vyplývat, že se soudce skutečně do hloubky daným případem zabýval, dodržování zásady rychlosti při vyřizování takovýchto případů a především docílení efektivní spolupráce orgánů zapojených do procesu.

Cílem této práce je přispět k diskutovanému tématu, kterým mezinárodní únosy dětí a řízení o jejich navrácení jsou, zhodnotit komplexně právní úpravu zaměřenou na dané téma na základě nastudované materie a upozornit na problematické aspekty těchto řízení. Toto vždy s ohledem na zásady, které by měly být pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů stěžejní.

Jednou z hlavních zásad, jež je promítnuta v řízení o navrácení nezletilého dítěte a kterou považuji za klíčovou, je **zásada priority nejlepšího zájmu dítěte**. Je skloňována snad v každém článku, který by i jen okrajově zmínil téma řízení o navrácení a jeho základní prameny úpravy. Ačkoliv se nemusí zdát na první pohled jako obtížně vyložitelná, nebývá soudy často právě nejšťastněji vykládána. Zaměřím se tedy na její zohledňování v řízení o navrácení, ať už dle

---

² Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte

Sdělení MZV č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Sdělení MZV č.66/2000 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí

Sdělení MZV č. 141/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

mezinárodního práva, v rámci řízení modifikovaném nařízením Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti či v rámci řízení dle specifické úpravy v našem právním řádu zavedené novelou o.s.ř. – zákonem č. 295/2008 Sb., který zakotvil v o.s.ř. ustanovení § 193a až 193e, s odkazem i na konkrétní případy.

Lze konstatovat, že v řízeních o navrácení nezletilých dětí by se **vždy měla promítnout zásada nejlepšího zájmu dítěte**. Pokusím se o její vymezení a hlavním cílem této diplomové práce potom bude hodnocení a zjišťování, zda je tato zásada skutečně vždy zohledňována.

Výše vymezenou hypotézu se pokusím svým zkoumáním dostatečně rozebrat a zhodnotit za použití zvolených metod zpracování, jimiž jsou např. analýza relevantních právních předpisů, srovnávání shodných nebo rozdílných názorů a argumentů odborníků vyjadřujících se k dané problematice, hodnocení judikatury nebo také spojování poznatků získaných analytickým přístupem k celé otázce.

Zdrojem této práce budou především časopisecké a internetové odborné články, které především obsahují praktické poznatky k předkládanému tématu, samotné právní předpisy a důvodové zprávy k nim, dále podpůrně také aktuální knižní publikace a v neposlední řadě také judikatura českých i zahraničních soudů.

Samotná práce je systematicky členěna do sedmi kapitol, kdy po úvodu navazuje kapitola zabývající se uvedením daného problému a motivem rodičů pro takové řešení jako je mezinárodní únos. Následující kapitola má pak za cíl objasnit některé důležité pojmy, jejichž vymezení je nezbytné pro další zpracování dané tematiky. Vzhledem k tomu, že práce má za cíl hodnotit dodržování přední zásady promítané v řízeních o návrat - zásady „nejlepšího zájmu dítěte“ - určitá část práce se zaměřuje na výklad tohoto pojmu, rovněž také v kontextu s pojmem „blaha dítěte“ a snaží se zhodnotit jejich vzájemný vztah.

Navazující dvě kapitoly dále upravují přehledově problematiku řízení o navrácení dítěte dle pramenů mezinárodního práva a předpisů práva EU a obsahují rovněž kazuistiku, kde jsou zmíněny konkrétní případy a v nich promítnutá „zásada nejlepšího zájmu dítěte“. Předposlední kapitola rozebírá některé problematické aspekty úpravy řízení o navrácení zakotvené v českém

právním řádu od roku 2008 a v závěrečné kapitole se zabývám zhodnocením všech zjištěných skutečností, jak vyplývají z obsahu této práce.

2. Vymezení řešeného tématu

Jestliže situace mezi rodiči dítěte, kdy se jedná o občany s různou státní příslušností či osoby s trvalým pobytem v různých státech, dospěje do stavu, kdy se jeden z rodičů rozhodne k velmi zásadnímu kroku - odchodu s dítětem do jiného státu, většinou svého domovského státu,³ pravděpodobně si ani neuvědomuje důsledky a závažnost takového jednání.

V tomto okamžiku totiž nastává situace s právem v rozporu. Neboť rodič tímto přemístěním dítěte zasahuje nejen do práv druhého rodiče – právo na péči o dítě a jeho výchovu, ale rovněž hned do několika práv dítěte, a sice především práva být vychováváno oběma rodiči (čl.7 a čl.18 Úmluvy o právech dítěte), právo na nezasahování do rodinného života v rozporu s právem (čl. 16 Úmluvy o právech dítěte), právo dítěte na to nebýt svévolně přemístěno z místa obvyklého bydliště (čl. 11 Úmluvy o právech dítěte) a konečně právo nebýt zbaveno svého rodinného prostředí (čl. 20 Úmluvy o právech dítěte).⁴ Rodič, který takto dítě přemístil bez souhlasu druhého rodiče, je považován za únosece a dopouští se tedy protiprávního jednání - mezinárodního únosu dítěte - což, jak uvádím, sám ani často netuší.

Důsledkem protiprávního přemístění dítěte do jiného státu je tedy v první řadě porušení několika práv na straně dítěte a samozřejmě i právo druhého rodiče, ovšem předcházejícím jevem je motiv pro takové jednání. Ten obnáší z mého pohledu významný ovlivňující aspekt, který by se měl promítnout do případného následného rozhodování o navrácení dítěte do státu obvyklého bydliště.

Motivy rodičů lze v zásadě rozdělit do několika skupin:

---

³ pozn. jedná se o odchod bez souhlasu druhého z rodičů

⁴ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, 1. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE [cit. 15.února 2013]. Dostupné na <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

- ✓ Snaha rodiče utéci z prostředí, které začne v důsledku nesouladu s životním partnerem považovat za nepřátelské, nemajíc v něm oporu a neorientujíc se ve svých právech, jež mu dává místní jurisdikce.
- ✓ Snaha rodiče přimět druhého partnera k respektování jím vyznávaných životních zásad a dosáhnout kompromisu při řešení konfliktů pramenících z etnických odlišností obou rodičů a rozdílného životního stylu.
- ✓ Snaha rodiče dosáhnout toho, že v důsledku zdlouhavého procesu a taktéž toho, co by se dalo nazvat „výhodou jurisdikce“ či „výhodou domácí prostředí“, dojde k úpravě práv k dítěti v jeho prospěch, a to na úkor práv druhého rodiče.
- ✓ Snaha utéci ze zdánlivě bezvýchodné situace a ochránit tak sebe a dítě před druhým rodičem v případech obvykle zahrnujících domácí násilí.

Únoscem bývá v naprosté většině případů matka – oběť domácího násilí přivdaná do rodné země otce dítěte, v níž se dosud neasimilovala. Dojde-li za této situace k neshodám mezi rodiči či dokonce k projevům domácího násilí, je únos dítěte do domovského státu pro matku útekem z neznámého prostředí do „bezpečí“.⁵

Motivy rodičů se tedy nemusí odehrávat jen v rovině jejich vzájemného vztahu, někdy je útek jediné možné východisko ze situace nebezpečné jak pro jednoho z rodičů, tak pro dítě, kdy ze strany druhého rodiče dochází např. k domácímu násilí, sexuálnímu zneužívání atp. Proto je vždy následně na úvaze soudu, jak dané okolnosti posoudí a opět se projevuje potřeba posuzovat každý jediný případ individuálně a vyhnout se tak mechanickému rozhodování v řízení o navrácení dítěte.

Statisticky je v 75% případů matka primárním pečovatelem o dítě, tedy osobou, která se celodenně či víceméně o dítě stará před únosem a v 70% případů je, jak již bylo uvedeno, matka únoscem dítěte.⁶ K únosům dětí se však neuchylují jen ženy, tento způsob volí i muži- většinou však jako nástroj k řešení partnerských neshod. Samotný únos nemusí být zpočátku motivován

⁵ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, 1. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 15. února 2013]. Dostupné na <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Mezinárodní konference „Když rodič unese vlastní dítě“. *Právo a rodina*. 2007, č. 12, s. 15.

trvalým opuštěním státu obvyklého pobytu, ačkoliv i tento druh únosů převládá, ale může být pouze prostředkem určitého druhu nátlaku na druhého partnera.⁷

Lze tedy shrnout, že motivem rodičů jsou v některých případech na jedné straně jisté osobní partnerské „msty“, na straně druhé jde ale často o situace bezvýhodné a pro dítě samotné ohrožující jeho zájmy, kdy návrat do domovského státu rodiče se jeví jako jediné možné řešení.

---

⁷ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, 1. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 15.února 2013]. Dostupné na <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

3. Vymezení některých stěžejních pojmů

3.1. Mezinárodní únos dítěte

3.1.1. Vymezení pojmu dle „Haagské úmluvy“

Mezinárodní únosy dětí jsou ve velkém procentu případů řešeny pomocí Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „Haagská úmluva“), jež je výsledkem práce Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Úmluva pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. března 1998. V tomto dokumentu také nalézáme jakousi základní definici toho, co se rozumí **mezinárodním únosem dítěte**.

Dle čl. 3 Úmluvy se mezinárodním únosem rozumí přemístění nebo zadržení dítěte, které je protiprávní, přičemž za protiprávní se považuje, jestliže:

- a) bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením,*
- b) v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby nedošlo k přemístění či zadržení.*

Právo péče o dítě uvedené v písmenu a) může vyplývat zejména ze zákonů, ze soudního nebo správního rozhodnutí či z dohody platné podle právního řádu daného státu.

Z definice je podstatné zdůraznit několik bodů. Právo péče o dítě může svědčit jak osobě, což bude jistě situace nejčastější a jsou zde zahrnuti nejen rodiče, ale i pěstouni, osvojitelé a poručníci. Toto právo však svědčí také instituci či orgánu, čímž je míněn např. kojenecký ústav, dětský domov anebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Dále jsou zde jmenovány možné tituly pro vynucení návratu dítěte. Řadíme sem tedy možnost vynucení návratu dítěte vyplývající přímo ze zákona, ze soudního či správního rozhodnutí, ale i právo vyplývající z dohody. Co se týká dohody, ráda bych poznamenala, že samotná dohoda nemusí být nikým schválena, může se skutečně jednat jen o dohodu

uzavřenou čistě mezi rodiči. Např. pokud otec souhlasí s tím, že matka vycestuje s dítětem do svého domovského státu a že se za dva týdny vrátí i s dítětem zpět.⁸

3.1.2. Občanskoprávní a trestněprávní aspekt

Samotné označení „protiprávního přemístění či zadržení“ dítěte za „únos“ je značně zavádějící. Pojem „únos“ se totiž vyskytuje pouze v názvu „Haagské úmluvy“, zatímco technicky je pod tímto pojmem třeba rozumět, jak již bylo výše uvedeno, protiprávní přemístění či zadržení dítěte v jehož důsledku došlo k porušení práva péče o dítě navrhovatele. Ostatně sama „Haagská úmluva“ ve svém názvu zdůrazňuje svoji netrestní povahu, když hovoří pouze o civilních aspektech takového jednání.⁹

V některých státech, jako je např. Polsko¹⁰ a některé státy USA, je však samotné protiprávní přemístění dítěte trestným činem. Pokud se zaměříme na situaci v České republice, relevantní trestněprávní úpravu nacházíme v tr.zák. v ustanovení § 200 *Únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou*, který uvádí, že *kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.*¹¹

Ačkoliv se tato práce nezabývá trestněprávními aspekty únosů dětí, považují za nezbytné vymezit pojmy *únos* dítěte a *odejmutí* dítěte tak, jak je vykládá české trestní právo.

Za *únos* se tedy považuje odejmutí dítěte tomu, kdo má povinnost o ně pečovat. Avšak únosem není situace, kdy rodič třeba násilím nebo lstí odejme dítě druhému rodiči v době, kdy rodiče spolu sice nežijí, ale dítě se jen fakticky zdržuje u jednoho z rodičů a soud dosud pravomocně nerozhodl, kterému z rodičů se dítě svěřuje do výchovy.

⁸ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?. *Právo a rodina*. 2007, č. 9, s. 3.

⁹ PTÁČEK, Lubomír. *Přeshraniční únosy dětí*. In Mezinárodní konference ČAK, JA a ERA „ Mezinárodní právo rodinné v praxi“ [online]. Praha: 2010 [cit. 6. března 2013]. Dostupné na <http://www.cak.cz/assets/files/3183/P_eshrani_n__nosy_d_t_.doc>.

¹⁰ JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. *Mezinárodní únosy dětí*. In *Dny práva – 2009 – Days of Law* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 6. března 2013]. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/edicni/dny_prava_2009/files/prispevky/sblizovani/Janockova_Michaela__1222_.pdf>.

¹¹ aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Pojem *odejmutí* judikatura 80. let vykládá ve smyslu aktivního konání pachatele, nikoliv tedy případy pasivního konání - tzv. uchýlení dítěte.¹² Odejmutím se rozumí takový zásah, který alespoň dočasně znemožňuje výkon péče a zahrnuje v sobě odvedení, odnesení nebo odvoz, případně i zadržení. Není rozhodné, zda záměrem pachatele je trvalé či dočasné odnětí unesené osoby a dokonce nezáleží na tom, zda samo unesené dítě s únosem souhlasí, či dokonce spolupracuje. Rovněž tak nezáleží na prostředcích použitých ke spáchání takového trestného činu (např. násilí, hrozba násilím, lest). V případě, že ten, komu je uložena povinnost se o dítě starat, s odejmutím souhlasí, nejedná se pak o únos. Pokud však souhlasí až dodatečně, nemá to na trestnost pachatele vliv, nicméně je třeba tuto okolnost zvážit a přihlídnout k ní.¹³

Vazba mezi mezinárodním únosem dítěte tak, jak je vymezen v „Haagské úmluvě“ a únosem dítěte v pojetí českého trestního práva je následující:

Za určitých okolností může být únos dítěte ve smyslu „Haagské úmluvy“ doprovázen únosem dítěte ve smyslu trestněprávním.¹⁴

V opačném případě je potom pro únos dle „Haagské úmluvy“ pochopitelně vyžadován mezinárodní prvek spočívající v přemístění dítěte z místa jeho obvyklého bydliště do jiného státu.¹⁵ V neposlední řadě je také třeba upozornit na rozdílný účel obou řízení. Zatímco účelem trestněprávního řízení bude v této věci vyslovení výroku o vině a trestu, řízení občanskoprávní má za cíl především nápravu porušených vzájemných práv dětí a jejich rodičů (příp. jiných pečujících osob či institucí).¹⁶

¹² TEJRAL, Gracian. *Občanskoprávní aspekty mezinárodních únosů dětí* [online]. 2008 [citováno 6. března. 2013]. s. 10. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce: Zdeněk Kapitán. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/165868/pravf_m/GTObcanskopravniMezinarodniUnosyDeti.pdf>.

¹³ JELÍNEK, Jiří, RABINSKÁ, Ivana. *Trestní právo hmotné: obecná, zvláštní část*. 1.vydání. Praha: Leges, 2009. s. 572.

¹⁴ TEJRAL, Gracian. *Občanskoprávní aspekty.....*, s. 11. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/165868/pravf_m/GTObcanskopravniMezinarodniUnosyDeti.pdf>.

¹⁵ Abychom mohli hovořit o mezinárodním prvku v soukromoprávních vztazích, měl by představovat alespoň jednu z níže uvedených možností, nikoliv tedy kumulativně všechny. Např. bude tedy mezinárodní prvek spočívat v :

- Existenci subjektu právního vztahu a jeho vztahu k zahraničí
- Právně významné skutečnosti pro vznik a existenci právního vztahu se vztahem k zahraničí
- Existenci předmětu právního vztahu se vztahem k zahraničí
- Existenci akcesorického právního vztahu v poměru k právnímu vztahu, řídícího se cizím právním řádem,

přičemž poměr k zahraničí by měl být dostatečně společensky významným.

¹⁶ TEJRAL, Gracian. *Občanskoprávní aspekty .....s. 11*. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/165868/pravf_m/GTObcanskopravniMezinarodniUnosyDeti.pdf>.

3.2. Termín obvyklé bydliště dítěte

S pojmem *obvyklého bydliště* dítěte se setkáváme jednak v „Haagské úmluvě“, kde je stanoveno, že přemístění či zadržení dítěte je protiprávní v případě, že bylo porušeno právo péče o dítě dle právního řádu, v němž mělo dítě své *obvyklé bydliště* bezprostředně před přemístěním či zadržením a také hned na několika dalších místech této „Úmluvy“. Dále je tento pojem použit rovněž v „Nařízení Brusel II.bis“, kde je jeho význam určen tím, že v případě neoprávněného odebrání či zadržení dítěte jsou soudy členského státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště těsně před únosem, příslušné do doby, dokud dítě nezíská bydliště v jiném členském státě a dále jak uvádí čl. 10 „Nařízení Brusel Iibis“.

Určení místa obvyklého bydliště dítěte je tedy jedním z klíčových pojmů v problematice mezinárodních únosů dětí, když mimo jiné určuje pravomoc soudů příslušných pro úpravu právních vztahů k dítěti, právo výkonu rodičovské zodpovědnosti a je také ukazatelem pro posouzení, zda došlo k protiprávnímu přemístění nebo zadržení dítěte.

Ačkoliv neexistuje žádná oficiální definice tohoto pojmu, lze vycházet z obecné roviny pojmu obvyklé bydliště, které definujeme jako *stálé a obvyklé středisko životních zájmů dotčené osoby, které si tato osoba zvolila se záměrem propůjčit mu trvalý charakter*.¹⁷

Je ovšem zřejmé, že v souvislosti s vymezeným tématem, je potřeba tento výklad dovést do poněkud specifičtější roviny a přihlížet při tom k obvyklému bydlišti, které se týká dětí.

Obvyklé bydliště dítěte je nejčastěji odvozeno od obvyklého bydliště osob o něj pečujících, standardně tedy rodičů dítěte. A žádný z rodičů není oprávněn toto obvyklé bydliště změnit bez souhlasu druhého rodiče či rozhodnutí příslušného soudu. Vzhledem k výše uvedené definici, že obvyklým bydlištěm dítěte je jeho obvyklé středisko zájmů, jež si zvolil se záměrem propůjčit mu trvalý charakter a v návaznosti na předpoklad odvozenosti obvyklého bydliště dítěte od obvyklého bydliště jeho rodičů, pak v případě určení obvyklého bydliště dítěte dospějeme k

¹⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 186.

Rovněž tak Rozsudek SDEU ze dne 15. 9. 1994, ve věci Magdalena Fernández v. Komise, C-452/93 P, Recueil, s I-4295, bod 22.

Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993CJ0452:EN:HTML>>: „Soud prvního stupně, s odkazem na ustálenou judikaturu Soudního dvora, poukázal na to, že místem obvyklého pobytu je místo, jež dotyčná osoba stanovila se záměrem trvalého charakteru a jako trvalé nebo obvyklé centrum svých zájmů. Nicméně je třeba za účelem určení obvyklého bydliště vzít v úvahu všechny skutkové okolnosti zakládající toto obvyklé bydliště.“

výsledku, že pravděpodobně pro něj určujícím kritériem nebude - s ohledem na věk a vyspělost - svébytný úmysl na určitém místě se trvale usadit, ale bude jím okolnost délky pobytu dítěte v daném místě.

Jakkoliv je tedy obvyklé bydliště dítěte takto předurčeno jistým derivativním způsobem, neztotožňuji se s názorem, že právě délka pobytu dítěte je bezvýjimečný a rozhodující aspekt pro určení obvyklého bydliště dítěte.

Rozhodovací praxe soudů členských států není v otázce délky pobytu pro založení obvyklého bydliště právě jednotná, avšak i zde se objevuje názor, že délka pobytu by neměla být jediným a stěžejním faktorem při posuzování vzniku a existence obvyklého bydliště dítěte. Např. Nejvyšší soud Rakouska ve věci vyslovil názor, že již období 6 měsíců pobytu v jiném státě lze považovat za dostačující pro vznik obvyklého bydliště, pokud tedy není délka pobytu jediným určujícím faktorem.¹⁸

Sociální přístupy při určování obvyklého bydliště dítěte jasně poukazují na fakt, že dítě musí mít k danému místu vytvořen vztah “domova”, tzn. zejména jazyková znalost, existence zázemí, kamarádů, příbuzných, navštěvovat zde navštěvovat školku či školu, mít zde lékaře atd. A že ztráta takového místa by pro dítě musela znamenat trauma.¹⁹ Nelze tedy opomíjet zájem dítěte, jež má být dle Úmluvy o právech dítěte *předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí* a zpochybnit tak důležitost sociálního prostředí.

Rovněž tak lze tento názor podpořit judikaturou Evropského Soudního dvora, kde v jednom ze svých rozhodnutí mj. uvádí, že *obvyklé bydliště dítěte má být stanoveno na základě všech konkrétních skutkových okolností každého jednotlivého případu a kromě fyzické přítomnosti dítěte, je třeba zohledňovat i jiné skutečnosti, které mohou nasvědčovat, že přítomnost dítěte*

---

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska ze dne 30. 10. 2003 ve věci D.S. (získáno 28. listopadu 2013 z databáze INCADAT pod č. 548), dostupné na <<http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=548&lng=1&sl=3>>: „S ohledem na skutečnost, že pobyt je čistě faktický pojem, soud upřesnil, že v případě, že doba pobytu není sama o sobě určující okolností, lze obecně připustit, aby pobyt v jiném státě delší než 6 měsíců, mohl být považován za dostačující pro vznik obvyklého bydliště...“

¹⁹ HRUBÁ, Michaela. *Mezinárodní únosy dětí*. [citováno 8. března. 2013]. Dostupné na <www.law.muni.cz/edicni/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/hruba_michaela.pdf>.

nemá mít pouze dočasnou povahu a že jeho pobyt vykazuje integraci v rámci sociálního a rodinného prostředí.²⁰

3.3. Odchod s dítětem bez souhlasu druhého rodiče

Odchod rodiče s dítětem z místa jeho obvyklého bydliště bývá obvykle reakcí na neúnosnou životní situaci a neschopnost řešit ji ve státě obvyklého bydliště dítěte, nejčastěji pro nedostatečnou znalost jazyka a právního řádu daného státu. Pokud však nemá rodič místní jurisdikcí dítě svěřeno do své péče, nebo pokud nemá k danému vycestování a rovněž následnému trvalému pobytu (často se rodič domnívá, že pouhý souhlas s vycestováním je dostačující) v určitém státě potřebný souhlas druhého z rodičů, vystavuje se tím automaticky možnosti, že druhý rodič vyvine aktivity nutné k nařízení návratu dítěte zpět do místa, odkud bylo odvezeno.

V řadě případů dochází bohužel k situacím, kdy jsou občané doslova mateni přímo zastupitelskými úřady svých států, kdy jim tyto sice pomohou vycestovat, ale již se nezabývají právními následky, které mohou nastat v důsledku protiprávního přemístění dítěte.²¹

Veřejnosti je znám především „případ Santana“. Chlapec Adrian Santana, syn Pabla Richarda Santany (USA) a Veroniky Horváthové- Santana (Česká republika). Adrian (občanství české i USA) měl na základě dohody rodičů své obvyklé bydliště v San Francisku. Matka jej bez souhlasu otce přemístila z Kalifornie do České republiky, když byl ještě kojeneček, z důvodu, že jej – dle slov matky- otec týral a tento postup jí byl doporučen na ambasádě.²²

Matka Veronika Horváthová- Santana se obrátila přímo na český konzulát v Los Angeles se svou žádostí o pomoc v obtížné situaci a tamějším pracovníkům sdělila své negativní zkušenosti s americkou justicí. Uvedený konzulát jí na základě zkušeností s jinými rodiči potvrdil, že její případ zdaleka není jediným, který se setkal s obtížemi při hájení práv před americkou justicí.

²⁰ Rozsudek SDEU ze dne 2.4.2009 ve věci žalobce A, C-523/07, Sb. rozh. s I-02805, bod 37,38.

Dostupné na

<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d5eeb9f23b619d48a89407bd07bb3d7a44.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4OaxaPe0?text=&docid=73639&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=fir&part=1&cid=190404>>.

²¹ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, I. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 30. března 2013]. Dostupné na <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

²² VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Evropský polytechnický institut, s r.o.:Kunovice, 2008. s. 44.

Následně jí doporučil odjezd s dítětem z Kalifornie, aniž by ji předem poučil o tom, jaké důsledky toto jednání může přinést.²³

České soudy poté opakovaně nařídily, aby se dítě navrátilo zpět do USA. Matka se však i s dítětem dlouhodobě skrývala, dokud Nejvyšší soud svým rozhodnutím neurčil, že dítě je z USA pryč tak dlouhou dobu, že by mu návrat mohl vážně uškodit, neboť je již neodvolatelně spjato se současným domovem, neumí anglicky a tudíž by ho návrat dostal do nesnesitelné situace.²⁴

Jakkoliv můžeme zhodnotit, že se v daném případě jedná o mezinárodní únos dítěte, nelze nevzít v úvahu i situaci matky, která pro ni byla v dané době zjevně neřešitelná a fakt, že jí odjezd i s dítětem doporučil přímo český konzulát a v neposlední řadě právě také zájem dítěte.

V souladu se zájmem dítěte v řízení o jeho navrácení do místa obvyklého bydliště bude obecně jistě co nejrychlejší obnovení stavu, jaký byl před neoprávněným přemístěním dítěte. V tomto případě je třeba hodnotit individuální situaci a zájem dítěte, jež je dlouhodobě odloučeno od místa svého obvyklého bydliště. V důsledku toho došlo i k přetrhání jazykových vazeb a vazeb s druhým rodičem a je zřejmé, že vzhledem k nízkému věku dítěte (tehdy 4 leté), by takovýto návrat mohl dítě vystavit nesnesitelné situaci a přivodit mu vážnou psychickou újmu. Na tyto situace nakonec pamatuje i „Haagská úmluva“ v čl. 13 písm. b).

Jako obranu konzulátu lze tedy uvést, že daný konzulát spoléhal na „správnou“ aplikaci „Haagské úmluvy“ českými soudy. Konkrétně tedy aplikaci výše uvedeného čl. 13 písm. b) „Haagské úmluvy“, který uvádí, že *soudní nebo správní orgán dožadovaného státu není povinen nařídít navrácení dítěte, jestliže osoba, která nesouhlasí s jeho navrácením prokáže, že je vážně nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace*. Takovou aplikaci lze pak dovodit na základě matkou uvedené skutečnosti, že otec dítěte týral.

²³ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, III. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 6. dubna 2013]. Dostupné na: <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

²⁴ VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika.....*, s. 44.

4. Prioritní zásada- Nejlepší zájem dítěte

Tato práce má především za cíl zhodnotit, jak je či není naplňována prioritní zásada *nejlepšího zájmu dětí* při řízeních o jejich navrácení. Ověřování jejího zohledňování by se mělo prolínat každým případem řízení o navrácení dítěte. Nabízí se tedy podat výklad tohoto pojmu v kontextu řešeného problému a s ohledem na dostupné zdroje.

S pojmem „zájem dítěte“ se setkáváme ve dvou velmi důležitých mezinárodněprávních dokumentech, a sice v Úmluvě o právech dítěte a také v „Haagské úmluvě“.

4.1. „Blaho“ a „Zájem“ dítěte v Úmluvě o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte uvádí ve svém čl. 3 odst. 1, že *zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. A zároveň státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž mají brát ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců* (čl. 3 odst. 2).²⁵

Úmluva o právech dítěte tedy obecně zakotvuje povinnost zohledňovat zájmy dětí při jakékoliv činnosti, jež se jich dotýká. Rovněž však používá nejen pojem „zájem“, ale také „blaho“ dítěte, z čehož je na první pohled patrné, že mezi nimi činí rozdíl. Co je tedy obsahem pojmu zájem dítěte a co představuje blaho dítěte, jak se tyto dva pojmy k sobě navzájem vymezují, jaký je dopad při jejich zohledňování v reálných případech, nejen např. při řízeních o navrácení nezletilých dětí. I to je dosti podstatná otázka v problematice týkající se činností zaměřujících se na ochranu práv dětí. Z mého pohledu však v odborné literatuře dosud nedostatečně objasněna.

4.1.1. Blaho dítěte

Pro vymezení vztahu mezi těmito dvěma pojmy je nasnadě určit, že pojem „blaho dítěte“ je vnímán nadřazeně k pojmu „zájem“ dítěte s předním významem určujícím postup zákonodárce při kodifikaci. To nakonec nalzáme i v publikaci Prof. Hrušákové, „Dítě, rodina a stát“, kde

²⁵ Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte

uvádí, že zájmem dítěte se míní samotná realizace **určitého práva** v konkrétní záležitosti týkající se dítěte.²⁶

Naopak blaho dítěte lze vymezit jako **obecné** vytváření vhodného prostředí pro dítě, v němž může co nejlépe rozvíjet své schopnosti a sociální chování, jakož i vztahy na úrovni citové, intelektuální, duchovní i fyzické.²⁷ Dostupné zahraniční zdroje uvádí shodně k významu čl. 3 odst. 2, že se zaměřuje především na určení obecné myšlenky či principu tzv. „well-being of the child“, tedy v překladu blaha dítěte, možná i ve smyslu blahobytu dítěte. Ne však ke konceptu procesních pravidel nejlepšího zájmu dítěte.²⁸

Lze tedy vyvodit, že zájem dítěte hraje roli až při konkrétním procesu rozhodování o určitých právech dítěte. Implementační příručka Úmluvy o právech dítěte vysvětluje význam čl. 3 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte na příkladech okolností vzniklých při ekologických katastrofách či ozbrojených konfliktech. V takovýchto případech mají státy závazek jednat ve prospěch blaha dítěte.²⁹ Lze si pro ilustraci představit příklad, kdy při živelné katastrofě státní orgány zajistí evakuaci dětí do nejméně postižených oblastí- budou tedy jednat v souladu se závazkem zajištění blaha dítěte. I když např. můžeme říci, že v zájmu dítěte, resp. jeho psychického rozpoložení - jako jedné ze složek zájmu dítěte- v takové situaci, bude zůstat v krizové situaci u rodičů. Před zájmem dítěte i jeho rodičů má tedy vždy přednost jeho blaho.

4.1.2. Zájem dítěte

Co se rozumí pod pojmem zájem dítěte Úmluva o právech dítěte rovněž nijak nedefinuje, přestože je obsah tohoto pojmu velmi důležitý. Jestliže si totiž tato Úmluva klade za cíl zajistit dětem takovou ochranu a péči, která zohlední jejich blaho, pak zájem dítěte sledujeme specifičtěji při činnosti týkající se dětí. Ne vše, co je v zájmu rodičů, je i v zájmu dítěte- zájmy jako takové se tady mohou dostat do konfliktu, avšak blaho dítěte je nadřazeno zájmům obecně,

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina a stát*. Brno : Masarykova univerzita, 1993, s. 21 an.

²⁷ VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika.....*, s. 17.

²⁸ ZERMATTEN, Jean. *The Best Interests of the Child*. Literal Analysis, Function and Implementation [online]. [cit. 10. listopadu 2013]. Dostupné na <http://www.childrights.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf>.: The importance of paragraph 2 pertains to a general principle and to the idea and ideal of the “well-being” of the child, but not to the concept of the best interests procedural rule.....

²⁹ HODGKIN, Rachel, NEWELL, Peter. *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. [online]. UNICEF [cit. 10. července 2013]. Dostupné na <http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf>.

ať už zájmu rodičů, či zájmu dítěte, jak uvádím v předchozí podkapitole. Jelikož však nelze naprosto odstavit zaručená práva rodičů, smluvní státy k právům a povinnostem rodičů přihlížejí, to však za účelem zachování blaha dítěte.³⁰

4.1.3. Zhodnocení

V předkládané podkapitole jsme se zaměřuji na výklad pojmů „zájem dítěte“ ve smyslu nejlepšího zájmu dítěte a „blaho dítěte“, jejich vzájemné vymezení a obsah. Ačkoliv je zřejmé již ze samotného znění Úmluvy o právech dítěte, že tato mezi nimi činí rozdíl, domnívám se, že v praxi se rozdílnost těchto pojmů velmi často stírá. Např. Martin Kornel ve svém příspěvku uvádí: *Vyjádření principu nejlepších zájmů dítěte, někdy také označovaného jako princip blaha dítěte, nalezneme v řadě pramenů mezinárodního práva.*³¹

Rovněž v usnesení Ústavního soudu, kde se tento velmi podrobně zaobírá otázkou domácích porodů, není dle mého názoru jasná linie vymezení toho, co považujeme za naplnění „zájmu dítěte“ a „blaha dítěte“. *“Úvahy o podmínkách porodu jsou komplikované z toho důvodu, že je třeba sledovat souběžně dva legitimní cíle, a to blaho (práva) matky a blaho dítěte. Dle mého přesvědčení však nelze zvyšovat komfort matky při porodu tam, kdy by cenou za realizaci jejího práva na volbu místa porodu bylo zhoršení zdravotní péče, na níž má dítě nárok. Dle čl. 6 Listiny základních práv a svobod má každý právo na život, přičemž lidský život je hoden ochrany již před narozením. Dle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, dle čl. 6 odst. 2 téhož dokumentu mají smluvní strany povinnost zabezpečit v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoj dítěte.”*³²

Např. i ESD posuzoval v případě mezinárodního únosu nezl. Antonelly, dcery Jasny Detiček, slovinské státní příslušnice, a Maurizia Sgueglia, italského státního příslušníka, předběžnou

³⁰ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, III. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE [cit. 15. července 2013]. Dostupné na <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

³¹ KORNEL, Martin. *Princip nejlepších zájmů dítěte*. In Dny práva 2011 –Days of Law 2011 [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 30. listopadu 2013]. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/05%20Rodina/05%20MARTIN%20KORNEL.pdf>.

³² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28.2.2012, sp. Zn. Pl. ÚS 26/11, odlišné stanovisko Doc. JUDr. Michalely Židlické, Dr.

otázku, zda soud členského státu, na jehož území se dítě nachází, může za určitých podmínek přijmout rozhodnutí o předběžném opatření na základě článku 20 nařízení č. 2201/2003.

Manželé žili společně s dcerou v Itálii. V roce 2007 podali v Itálii návrh na zahájení řízení o rozvodu a italský soud příslušný rozhodnout ve věci samé rozhodl o dočasném svěřeni dítěte do péče otce. Ve stejný den, kdy italský soud vydal předběžné opatření, se matka odebrala s dítětem do Slovinska, kde se usadila. Náledně požádala slovinský soud o vydání předběžného opatření o svěřeni dcery do její péče a slovinský soud jí vyhověl.

Ve stanovisku generálního advokáta ESD jsou pak zmíněny v souvislosti s vývojem celého případu jak zájmy, tak i blaho dítěte, kdy např. hovoří o zájmu dítěte ve smyslu, že *usnesením ze dne 9. prosince 2008 vyhověl okrožno sodišče v Mariboru návrhu J. Detiček a svěřil předběžně Antonellu do její péče. Své rozhodnutí odůvodnil změnou okolností a zájmem dítěte, přičemž předkládající soud tyto okolnosti podrobněji neupřesňuje*. Na jiném místě potom zmiňuje blaho dítěte, kdy *slovinský soud má za to, že návrat do Itálie a umístění do ústavu by bylo v rozporu s jejím blahem, protože by jí způsobilo nenapravitelnou tělesnou a duševní újmu. Krom toho Antonella v rozhovoru se soudcem dne 1. prosince 2008 vyjádřila přání zůstat s matkou.*³³

Ústavní soud České republiky použil pojmu „blaho dítěte“ ve smyslu zohlednění jeho majetkových potřeb a nároků, když uvádí, že *pravidlo zakotvené v § 96 odst. 1 zákona o rodině o povinnosti soudu zkoumat při hodnocení možností, schopností a majetkových poměrů povinného, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu (mj.) majetkového prospěchu, chrání blahu dítěte, konkrétně jeho majetkovou sféru (umožňující však v důsledcích rozvíjet i jeho sféru nemajetkovou, tedy osobnostní).*³⁴ Domnívám se, že zde je naopak jasný výklad a aplikace pojmu „blaho dítěte“, kdy Ústavní soud jej promítá právě do roviny postupu zákonodárců, jak vyvozují v podkapitole 4.1.1.

³³ Rozsudek SDEU ze dne 23. 12. 2009, Jasna Detiček v. Maurizio Sgueglia, C-403/09, Sb. rozh. s. I-12193, body 51,52.

³⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16.9.2010, sp. zn. I. ÚS 69/10, bod 2

4.2. „Zájem dítěte“ v Haagské úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

„Haagská úmluva“ navazuje na Úmluvu o právech dítěte a z hlediska míry abstrakce právních norem v ní obsažených je třeba „Haagskou úmluvu“ považovat za speciální k Úmluvě o právech dítěte.

Tato však nijak nemění principy obsažené v Úmluvě o právech dítěte. Ve své preambuli zdůrazňuje, že ve věcech péče o děti mají zájmy dětí prvořadou důležitost a jejím smyslem je pak chránit děti před škodlivými účinky jejich přemístění. Jak z textu přímo vyplývá, není tedy cílem chránit děti před jakýmkoliv přemístěním, ale pouze před přemístěním, jež pro ně představuje škodlivé důsledky. To lze ostatně potvrdit i s poukazem na přítomnost čl. 13, který představuje pro soud možnost, aby v určitých případech návrat dítěte nenařizoval.³⁵

Obsah pojmu „zájem dítěte“ je však těžko definovatelný. Proto zůstává otázkou, nakolik se formální právo může přiblížit v jakékoliv definici tohoto pojmu k jeho skutečnému obsahu. Na druhou stranu právo by mělo být prostředkem pro řešení sporu o to, co je v danou chvíli v nejlepším zájmu dítěte s ohledem na konkrétní posuzovaný případ.

4.3. Shrnutí

V konečném důsledku všech informací se při konkrétnějším vymezení pojmu „nejlepší zájem“ ztotožňují s názorem praktikující soudkyně JUDr. Hany Nové, soudkyně pro Obvodní soud v Praze 8, která ve svém článku uvádí, že *zájem dítěte je natolik subjektivní záležitostí, že jej z hlediska objektivního práva lze jen těžko vyjádřit*, avšak pokud chceme sáhnout po jisté definici tohoto pojmu, pak jej lze vymezit jako *zajištění takového stavu či životní situace dítěte, která mu přinese co nejméně negativních a co nejvíce pozitivních důsledků*.

Důležitost samotné Úmluvy o právech dítěte pak podle ní spočívá v tom, že ukládá všem kteří se na rozhodování o dítěti jakkoliv podílejí, všem, kteří spoluvytvářejí, ovlivňují a formují osud dítěte, aby povinnost zajistit dítěti „nejlepší zájem“ akceptovali jako nejvyšší morální a právní povinnost. A dále aby rozhodovali s cílem pokud možno nastolit pro přítomnost i

³⁵ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, III. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 15. července 2013]. Dostupné na <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

budoucnost dítěte co nejméně negativních a naopak co nejvíce pozitivních důsledků v jejich konkrétní životní situaci.³⁶

Stanovení toho, co pro přítomný i budoucí život dítěte přinese co nejlepší důsledky je velmi těžko zjistitelné, pokud vůbec, proto je potřeba zaujmout vůči každému eventuálnímu případu skutečně individuální přístup, a to jak ze strany soudců, tak i sociálních a jiných orgánů zapojených do procesu.

Ráda bych poznamenala, že v otázce výkladu nejlepšího zájmu dítěte při rozhodování o navrácení dítěte můžeme narazit na problematický aspekt. Řízení o navrácení dítěte nesmí být zaměřováno se samotným řízením o rozhodování o úpravě poměrů k dítěti (o výchově, výživě, péči o dítě a styku s dítětem). Tudíž zájem, jež by měl být v tomto řízení prioritním a jež vyplývá z cílů samotné „Haagské úmluvy“, představuje co nejrychlejší navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště, kde rodina před únosem společně žila. Smyslem této úmluvy je totiž promptní obnovení původního pokojného stavu před únosem, a navrácení dítěte zpět do místa jeho dosavadního obvyklého bydliště, aby až zde bylo posléze za rovných podmínek spravedlivě rozhodováno o úpravě poměrů k dítěti.³⁷

Proto se i v odborné literatuře můžeme setkat s názorem, že příslušné orgány se vůbec nezabývají tím, zda navrácení dítěte je v jeho nejlepším zájmu. Článek 19 „Haagské úmluvy“, stanovuje, že *rozhodnutí o navrácení dítěte vydané podle úmluvy se nedotýká věcné úpravy práva péče o dítě*, tudíž není rozhodnutím meritorním, v němž se zohledňuje nejlepší zájem dítěte ve smyslu zájmu na zdravém a harmonickém osobním vývoji a na rodinném životě.³⁸

Soudy by se proto měly velmi soustředit na správné vyložení pojmu nejlepší zájem dítěte ve světle „Haagské úmluvy“, nezaměřovat vyložení tohoto termínu v kontextu nejlepšího zájmu dítěte zohledňovanému v samotném meritorním řízení.

³⁶ NOVÁ, Hana. Úmluva o právech dítěte a problémy její aplikace v ČR. *Právo a rodina*. 2001, č. 9, s. 13.

³⁷ Veřejný ochránce práv: *Zpráva o šetření ve věci únosu dětí ze zahraničí* [citováno 1. října 2013]. Dostupné na: <<http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?doc=476>>.

³⁸ TÝČ, Vladimír, ZÁLESKÝ, Rostislav. *Vybrané problémy mezinárodního práva procesního v justiční praxi 2*. Brno: Masarykova univerzita, vyd. 2. s. 41.: „...rozhodnutí o navrácení (nebo odmítnutí navrácení) dítěte není rozhodnutím meritorním. Příslušné orgány se nezabývají tím, zda navrácení dítěte je v jeho nejlepším zájmu. Článek 19 výslovně stanoví, že rozhodnutí o navrácení dítěte vydané podle úmluvy se nedotýká věcné úpravy práva péče o dítě.“

Na druhou stranu je potřeba poukázat na jasná vodítka, jež „Haagská úmluva“ nabízí. Nelze ji chápat jako bezvýjimečný prostředek k automatickému navrácení dítěte, když samotná „Haagská úmluva“ obsahuje a predikuje situace, kdy je možné návrat dítěte odmítnout (viz čl. 13). Právě tyto výjimky z nařízení návratu dítěte do místa obvyklého bydliště totiž zohledňují zájem dítěte nikoliv z hlediska bezvýhradného a urychleného obnovení stavu před neoprávněným přemístěním, - tedy primárního zájmu ve smyslu „Haagské úmluvy“- ale zohledňují zájem dítěte ve smyslu zdravého a harmonického osobního vývoje, jež by byl takovýmto návratem v dané situaci ohrožen.

5. Řízení o navrácení nezletilého dítěte dle pramenů mezinárodního práva a práva EU

Předchozí kapitoly měly za cíl vymežit některé stěžejní pojmy, které jsou nezbytné pro dostatečné rozpracování následujících kapitol, jejichž obsahem je samotné řízení o navrácení dítěte, jež bylo neoprávněně přemístěno nebo zadrženo mimo stát svého obvyklého bydliště a zohledňování výše uvedené prioritní zásady.

Na tomto místě je však třeba zdůraznit, že nařízení navrácení neoprávněně přemístěného nebo zadržného dítěte lze dosáhnout nejen jedním způsobem. Lze tak uvážit jednak cestu samotného řízení o navrácení dítěte, ale za situace, kdy bylo vydáno rozhodnutí upravující výchovu dítěte, také cestu uznání a výkonu takového rozhodnutí. V takovém případě lze uvažovat o aplikaci „Úmluvy o pravomoci orgánů“, v případě, že dítě bylo uneseno v rozporu s rozhodnutím soudu o výchovném prostředí a žádat tak o o uznání a výkon takového rozhodnutí, pokud se dítě nachází na území smluvního státu. „Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí“ dále umožňuje, aby v případě, že je ve smluvním státě vydáno rozhodnutí o výchově, které je v tomto státě vykonatelné a s nímž je přemístění dítěte v rozporu, bylo toto rozhodnutí uznáno a vykonáno ve státě, do něhož bylo dítě uneseno. Tomuto postupu se však předkládaná práce podrobněji nevěnuje.

Za účelem dosažení návratu neoprávněně přemístěného nebo zadržného dítěte jsou zřízeny v každém členském státě „Haagské úmluvy“ ústřední orgány, na něž se každý může obrátit s žádostí o pomoc pro dosažení návratu svého dítěte. Seznam ústředních orgánů je uložen u Haagské konference pro mezinárodní právo soukromé v jejím sídle v Haagu a rovněž je uveřejněn na webových stránkách konference.³⁹ Příslušnému ústřednímu orgánu pro Českou republiku bude věnována jedna z následujících podkapitol této práce.

---

³⁹ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu....., s. 3.

5.1. Řízení o navrácení dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

5.1.1. Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Jak bylo uvedeno výše, velký počet případů mezinárodních únosů dětí je řešen na základě tzv. „Haagské úmluvy“, jež je výsledkem práce Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Tato vznikla roku 1893 jako mezinárodní organizace s cílem rozvoje mezinárodního práva soukromého a procesního. Roku 1968 se stala tehdejší Československá republika novým členským státem.

Mezinárodní organizace spolupracuje s členskými státy, rovněž i s nově přizvanými státy a subjekty (např. Interpol, Mezinárodní sociální služba, Vysoký komisař OSN pro uprchlíky atd.) na tvorbě mezinárodních smluv, jež postupně ratifikuje více či méně států na celém světě.

Úmluva byla přijata 25. října roku 1980 a vstoupila v platnost 1. prosince 1983. Pro Českou republiku vstoupila v platnost s datem již výše uvedeným v kapitole věnující se vymezení pojmu Mezinárodní únos a je ještě publikována ve Sbírce zákonů pod číslem 34, neboť Sbíрка mezinárodních smluv vznikla až v roce 2000.⁴⁰

Jménem České a Slovenské Federativní Republiky byla „Haagská úmluva“ podepsána 28. prosince 1992 v Haagu. Poté Česká republika oznámila roku 1993 dopisem ministra zahraničních věcí vládě Nizozemského království, deponitáři „Haagské úmluvy“, že se jako nástupnický stát České a Slovenské Federativní Republiky považuje za signatářský stát „Haagské úmluvy“, a to s účinností od 1.1.1993.⁴¹

Dne 15. prosince 1997 byla ratifikační listina České republiky uložena u vlády Nizozemského království. „Haagská úmluva“ byla pro Českou republiku ratifikována s výhradou článku 42, což umožňuje, že Česká republika nebude hradit některé výdaje v souvislosti s řízením v návaznosti na článek 26 této „Úmluvy“.⁴²

⁴⁰ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu ....., s. 1.

⁴¹ KOLUMPEKOVÁ, Alžběta. *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* [online]. Český helsinský výbor: Práva dětí [cit. 3. října 2013]. Dostupný na <<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004012302>>.

⁴² tamtéž

V současné době ratifikovalo „Haagskou úmluvu“ okolo 90 států světa, kdy mezi první ratifikující státy patří Francie (1982), Kanada, Portugalsko a Švýcarsko (1983), Maďarsko a Velká Británie (1986) a USA (1988). Mezi posledními přistoupiвшими státy jsou Kazachstán (2013), Lesotho (2012), Jižní Korea (2012).⁴³

5.1.2. Přímá aplikovatelnost „Haagské úmluvy“

Pokud je ratifikována mezinárodní smlouva, stavá se na základě čl. 10 Ústavy součástí českého právního řádu, což ale ne vždy znamená její přímou aplikovatelnost. Tedy situaci, kdy se může přímo jednotlivec jako adresát práva sám dovolávat svých práv z takovéto smlouvy před soudním orgánem. Toto lze pouze z ustanovení, jež stanoví dostatečně jasně, určitě a bezpodmínečně, práva a povinnosti fyzickým nebo právnickým osobám. Jinými slovy vnitrostátní orgán je schopen aplikovat jen taková ustanovení, která umožňují jasně identifikovat pravidla chování pro vnitrostátní subjekty, pro něž jsou určena.⁴⁴ Přímá aplikovatelnost smlouvy potom může vyplývat buď ze smlouvy samotné anebo přímou aplikovatelnost posoudí soud.⁴⁵

„Haagskou úmluvu“ lze považovat za přímo aplikovatelnou, neboť na základě dosavadní praxe aplikujících soudů jí doposud žádný soud její přímou aplikovatelnou neodepřel.

Vztah „Haagské úmluvy“ k českým zákonům je vymezen jako u každé mezinárodní smlouvy obecně, tedy že mezinárodní smlouva má aplikační přednost před zákonem, a tudíž při rozporu mezi zákonným ustanovením a ustanovením mezinárodní smlouvy má soud povinnost přednostně aplikovat ustanovení mezinárodní smlouvy.⁴⁶ Není třeba zdůrazňovat, že takové mezinárodní smlouvy musí být v souladu s ústavním pořádkem České republiky, což je ověřováno ještě před samotnou ratifikací dané mezinárodní smlouvy.⁴⁷

⁴³ Seznam států dostupný na <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24>.

⁴⁴ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Mezinárodní smlouvy podle č. 10 Ústavy ČR a otázky sovisející. *Právní fórum*. 2005, č. 8, str. 295.

⁴⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: Jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5.vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008, s. 439.

⁴⁶ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Mezinárodní smlouvy podle ....., str. 294.

⁴⁷ tamtéž, str. 295.

5.1.3. Cíle a použití „Haagské úmluvy“

Jak již bylo uvedeno výše, hlavním cílem „Haagské úmluvy“ je ochrana dětí mezinárodní úpravou před škodlivými účinky jejich protiprávního přemístění nebo zadržování a stanovení postupu k zajištění jejich bezodkladného návratu do státu jejich obvyklého bydliště a rovněž také zajištění ochrany práva styku s nimi. Vymezený cíl tedy představuje několik podstatných aspektů v této otázce, mezi něž lze zahrnout především: usnadnění právního postavení rodiče z jednoho státu, který žádá návrat dítěte ze státu jiného a zajištění práva styku s dítětem, které je v jiné zemi. Dále také urychlení řízení o žádosti navrácení dítěte, rovněž také umožnění osvobození od placení nákladů řízení a jiných plateb, jež jsou s řízením spojeny, nápomoc při určení, kde se dítě nachází a v neposlední řadě také rozvoj spolupráce mezi státy v této oblasti.⁴⁸

Je třeba rovněž zdůraznit, že „Haagská úmluva“ vymezuje věk dítěte, do něhož ji lze účinně aplikovat. Nelze opomenout fakt, že únosy se týkají převážně menších dětí, což vyvozuji na základě nastudované materie, přesto je namíste ustanovená věková hranice. „Haagskou úmluvu“ lze tedy aplikovat na řízení o návratu jen ohledně dítěte mladšího 16 let. Pokud bylo porušeno právo péče o dítě starší 16 let, nepostupuje se již dle „Haagské úmluvy“, neboť se má za to, že dítěte tohoto věku je již samostatně schopno vyjádřit své přání, se kterým rodičem a kde chce nadále pobývat.⁴⁹

Ustanovení „Haagské úmluvy“ se tedy musí přestat používat dnem 16. narozenin dítěte, a to i tehdy, když už ústřední orgán nebo jiné příslušné orgány a soudy podle ní začaly postupovat. S ohledem na situace, kdy by v některých případech právě věk dítěte mohl zapříčinit bezvýsledné ukončení řízení o návrat, byť dosud úspěšné, zaujaly některé státy takovou praxi, že v řízení pokračují i po přesazení této věkové hranice a nadále využívají mechanismy „Haagské úmluvy“, opírají se však dále již o vlastní právní řád.⁵⁰

⁴⁸ PROKOPOVÁ, Alena. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1996, č. 2, str. 260.

⁴⁹ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu....., s. 3.

⁵⁰ PROKOPOVÁ, Alena. Úmluva o občanskoprávních aspektech....., str. 260.

5.1.4. Průběh řízení

K samotnému průběhu řízení je nutné si uvědomit, že „Haagská úmluva“ předkládá pouze dva druhy řízení, a sice řízení o návrat dítěte (čl. 8 - čl. 20) a řízení o úpravě a zajištění účinného vykonávání práva styku s dítětem (čl. 21). Nezabývá se tedy vůbec vznikem a existencí práva péče o dítě. Jejich úprava je svěřena vnitrostátním právním řádům, konkrétně právnímu řádu státu, kde má dítě obvyklé bydliště.⁵¹

Pokud ponecháme stranou možnost, že se osoba, jíž bylo dítě uneseno, obrátí přímo na soudní příp. správní orgány, jenž jsou příslušné pro řízení o návrat, pak v případě, že je dítě mladší 16 let neprávňně přemístěno, zadrženo nebo odebráno rodičem bez souhlasu druhého rodiče, je možné, aby *osoba, instituce nebo jiný orgán, který tvrdí, že dítě bylo přemístěno nebo zadrženo jednáním porušujícím právo péče o dítě, požádal buď ústřední orgán obvyklého bydliště dítěte, nebo ústřední orgán kteréhokoliv jiného smluvního státu o pomoc při zajištění návratu dítěte.*⁵²

Následně ústřední orgán žádost posoudí a nachází-li se dítě na jeho území, měl by dle „Haagské úmluvy“ učinit všechna opatření k jeho okamžitému návratu. Jestliže se však ústřední orgán domnívá, nebo má alespoň důvod se domnívat, že dítě je v jiném smluvním státě, je povinen přímo a bezodkladně předat tuto žádost ústřednímu orgánu státu, v němž se dítě nachází. Takový ústřední orgán je pak rovněž povinen učinit vše, aby došlo k dobrovolnému návratu dítěte zpět do místa svého obvyklého bydliště.

Jestliže se dobrovolný návrat nezdaří, zahájí tento ústřední orgán řízení o navrácení před soudními příp. správními orgány státu, v němž se v té době dítě nachází, a to způsobem odpovídajícím platnému právnímu řádu daného státu.

5.1.5. Zohlednění zájmu dítěte v konkrétních kauzách

5.1.5.1. Karolína Daoudová- skutkový stav

Ústavní soud rozhodl dne 7. 12. 2000 ve věci týkající se vydání nezletilého dítěte tak, že zrušil rozsudky obecných soudů, tedy Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, vzhledem k vadám, kterými obě tato rozhodnutí trpěla. Pokusím se je

⁵¹ tamtéž, str. 262.

⁵² srov. článek 8 odst. 1 „Haagské úmluvy“

nyní rozebrat a promítnout do našeho konceptu týkajícího se dodržování zásady nejlepšího zájmu dítěte v řízeních o navrácení.

V té době nezletilá Karolína, narozená dne 24. července 1991 v Hradci Králové, žila se svou matkou i otcem do svých osmi let v Haifě (Izrael). Zde také navštěvovala školu a s ohledem i na jiné aspekty, které jsou určující pro stanovení místa obvyklého bydliště dítěte, nebylo tak pochyb tvrdit, že se její obvyklé bydliště [čl. 3 písm. a) HÚ] nacházelo právě v Izraeli. Nicméně v manželství rodičů nezletilé vznikly problémy, jak ekonomického, tak i výchovného charakteru, pro něž docházelo mezi rodiči ke stále se stupňujícím neshodám. Tato situace posléze vyústila v matčino rozhodnutí vrátit se do České republiky i s nezletilou dcerou. Zde také podala dne 15. června 1999 u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou návrh na rozvod manželství. Po žádosti otce o nařízení navrácení své dcery do Izraele vydaly obecné soudy rozhodnutí, že se dcera musí vrátit zpět ke svému otci do Izraele. Matka, paní Dagmar Daoudová, se rozhodla situaci řešit útekem, a to až do té doby, než se případ dostal před Ústavní soud České republiky.⁵³

5.1.5.2. Karolína Daoudová- odůvodnění obecných soudů

Obecné soudy ve svých rozhodnutích nařídily navrácení nezletilé dcery Karolíny do bydliště otce v Izraeli, což podložily ustanoveními „Haagské úmluvy“. Ke změně pobytu nezletilé dcery (z Izraele do České republiky) podle nich nedošlo v důsledku dohody mezi otcem a matkou, jak matka uváděla a jestliže s nezletilou dcerou odjela do České republiky bez souhlasu otce a zde hodlala nadále žít natrvalo, nezbylo než uzavřít, že tímto jednáním naplnila zákonné znaky protiprávního zadržení nezletilé ve smyslu „Haagské úmluvy“ (čl. 1), pro jejíž aplikaci byly dle soudu dány i další podmínky. Ústavní soud ovšem v této otázce nabývá jiného názoru, když v návaznosti na skutečnosti uvedené v otcových dopisech, kde se uvádí, *že manželku pustil s dcerou, protože manželku stále miluje, nechce, aby trpěla a že si přeje, aby si manželka mohla dceru nechat a ta mu pak mohla psát dopisy a konečně, že je nerad obě opouští, ale musí, neboť nemá nadále síly a taková situace nikam nevede.*⁵⁴

S ohledem na výše uvedené, se ztotožňuji s názorem Ústavního soudu, kdy lze tvrdit, že takové skutečnosti značně podlamují závěr obecného soudu ohledně jednostranného a svévolného postupu při změně místa obvyklého bydliště nezletilé dcery. Případá tak v úvahu

53 Nález Ústavního soudu ze dne 7.12.2000, sp.zn. III. ÚS 440/2000

54 Nález Ústavního soudu ze dne 7.12.2000, sp.zn. III. ÚS 440/2000, bod III

minimálně uvážení, zda z výše uvedeného přece jen nevyplývá, že se otec nezletilé s rozpadem svého manželství a následně také s pobytem své dcery v České republice smířil, což zakládá jednu z možností pro soud, kdy není povinnost nařídít návrat dítěte, dle [čl. 13 písm. a) HÚ].

Ke zjišťování skutkového stavu, zejména pokud se týče osobních poměrů nezletilé dcery a toho, zda by pro ni návrat do bydliště otce byl traumatizujícím zážitkem se rovněž shodují s názorem Ústavního soudu, že obecné soudy vážně pochybily, jestliže nezletilou ve věci, zejména k zamýšlenému návratu do Izraele samy nevyslechly, vzhledem k věku nezletilé, kdy se domnívám, že dítě ve věku 8 let je schopno formulovat své názory a objasnit své potřeby.

V této věci naopak odvolací soud zcela nepochopitelně uvedl, že *nepokládal výslech nezletilé za nutný vzhledem k tomu, že jde o dítě ve věku osmi let, a proto neschopné dostatečně pochopit podstatu projednávané věci, a že také pro stupeň její vyspělosti by její vyjádření nemohlo přivodit jiné rozhodnutí ve věci.*⁵⁵ Bylo jí tedy odepřeno právo vyjádřit se k otcem požadovanému návratu do jeho domácnosti, čímž rovněž obecný soud nenaplnil „Haagskou úmluvou“ předvídanou možnost přihlédnout při rozhodování věci k jejím stanoviskům (čl. 13 HÚ).

K výslechu nezletilé dále obecný soud, konstatoval, že *v řízení před obecnými soudy nevyšlo najevo, že by návrat nezletilé do domácnosti otce byl pro ni spojen s vážným nebezpečím fyzické nebo duševní újmy, případně že by se nezletilá dostala do nesnesitelné situace* (čl. 13 HÚ).⁵⁶

Rovněž odmítnutí znaleckého posudku, v němž se uvádí, že nezletilá je *z psychologického hlediska, s ohledem na své rozumové a osobnostní předpoklady, schopna formulovat vlastní názory*⁵⁷, považuji za výrazné pochybení obecného soudu. Odvolací soud jej v podstatě odmítl jednak proto, že byl předložen z iniciativy stěžovatelky a jednak též proto, že se svým obsahem (a také nepřipustnými závěry do právní oblasti věci) údajně míjel s podstatou věci. Ztotožňuji se rovněž s názorem Ústavního soudu, který ve svém rozhodnutí uvedl, že ačkoliv ohledně hodnocení daného důkazu *nelze odvolacímu soudu vytýkat zásadní pochybení* (§ 132 o. s. ř.), *přece jen, podle přesvědčení Ústavního soudu, měl jej takto provedený důkaz vést k úvaze, zda otázku psychické vyspělosti nezletilé, a odvozeně její schopnosti vyjádřit se k návratu do*

---

55 tamtéž

56 tamtéž, bod I

57 tamtéž, bod III

domácnosti otce, nelze objasnit jiným, soudem ustanoveným, znalcem, jenž by vhodně soudem položenými otázkami byl veden k odbornému posouzení materie spojené s eliminujícími důvody plynoucími z čl. 13 [písm. a) a následujícího odstavce] „Haagské úmluvy“ (§ 120 odst. 3o.s.ř.).⁵⁸

V souvislosti s posuzováním vyspělosti a schopnosti nezletilé formulovat svůj názor na věc a vyjádřit své potřeby, provedl Ústavní soud důkaz znaleckým posudkem, navrženým opatrovníkem nezletilé, z něž vyplývá, že naopak *vyspělost nezletilé odpovídá nadprůměrné úrovni a při (v té době) dovršených devíti letech věku přesahuje rámec dítěte mladšího školního věku a je na úrovni vyspělého dítěte středního školního věku a je tak schopna v konkrétních záležitostech věrohodně vyjádřit své potřeby, když současně nerespektování jejího přání by znamenalo zlomení její vůle a představovalo by vážné psychické trauma s rozkolísáním její psychické rovnováhy s naprosto nejistou perspektivou stabilizace.*⁵⁹

Takovýto závěr je, myslím, celkovým jasným důkazem toho, že obecné soudy zcela nedostatečně přistoupily ke zjišťování skutkového stavu, když čl. 13 „Haagské úmluvy“ jasně stanoví možnost odmítnutí nařízení návratu dítěte, pokud dítě nesouhlasí a vyjde najevo, že dítě je samo vzhledem k věku a stupni vyspělosti vyjádřit svůj názor.

5.1.5.3. Karolína Daoudová- hodnocení a závěr Ústavního soudu

Z hlediska kritérií aplikace „Haagské úmluvy“ a jejich ustanovení se Ústavní soud zabýval jednak otázkou zjišťování, zda ke změně pobytu nezletilé došlo skutečně na základě jednostranného a svévolného přemístění matky nezletilé a jako druhý aspekt, významný pro posouzení daného případu, zda se otec nezletilé nesmířil se vzniklou situací.

Dále Ústavní soud zkoumal, zda by navrácení nezletilé do bydliště otce nepředstavovalo pro nezletilou „Haagskou úmluvou“ předpokládanou újmu, či zda je zde možnost, že by sama nezletilá byla schopna se k celé věci relevantně vyjádřit.

V návaznosti na argumentaci uvedenou v předchozí podkapitole dospěl Ústavní soud k závěrům, že jsou to nikoliv zájmy rodičů, nýbrž ochrana práv nezletilé a ohled na její zdárný vývoj, jež vyžadují, aby veškeré rozhodné skutečnosti týkající se jejího případného návratu do místa obvyklého bydliště byly co nejspolehlivěji zjištěny a posouzeny a vydané rozhodnutí tak

⁵⁸ tamtéž

⁵⁹ tamtéž

bylo v souladu se zákonem a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika v této otázce vázána. Z hlediska aplikace čl. 13 „Haagské úmluvy“ to znamená, že *eliminující důvody pro nařízení návratu dítěte musí být zjišťovány a objasňovány natolik dostatečně, aby hrozba vážného nebezpečí fyzické nebo duševní újmy, příp. nesnesitelná situace z přikázaného návratu byly s co nejvyšší mírou pravděpodobnosti vyloučeny a obdobně, aby co neúplněji byly ozřejměny také všechny okolnosti, z nichž by bylo lze usoudit na skutečný postoj otce nezletilé k jejímu současnému pobytu v České republice, nikoli však v době rozhodování obecných soudů, ale v době, kdy sám z České republiky v létě 1999 odjížděl.*⁶⁰

5.1.5.4. Karolína Daoudová- zohlednění nejlepšího zájmu

V této podkapitole se zabývám hodnocením, do jaké míry se zúčastněným soudům podařilo naplnit požadavek zohlednění nejlepšího zájmu dítěte v probíhajícím řízení o případné navrácení.

Vycházím proto především z jedné z přecházejících kapitol, kde byl vymezen termín „nejlepší zájem dítěte“ ve světle „Haagské úmluvy“. Za předpokladu následujících premis pak lze posoudit nejlepší zájem nezletilé v konkrétním případě. Úmluva o právech dítěte uvádí, že ve věcech péče o děti mají zájmy dětí prvořadou důležitost a smyslem této „Úmluvy“ je chránit je před škodlivými účinky jejich přemístění. Dále lze předpokládat, že v nejlepším zájmu dítěte rozhodně je zajištění takového stavu či životní situace dítěte, která mu přinese co nejméně negativních a co nejvíce pozitivních důsledků⁶¹ a že zájmem dítěte se míní samotná realizace určitého práva v konkrétní záležitosti týkající se dítěte.⁶²

V tomto konkrétním případě se tedy domnívám, že na základě výše uvedeného lze shrnout, že rozhodnutí o navrácení nezletilé do bydliště jejího otce by za daných okolností nepředstavovalo dosažení nejlepšího zájmu dítěte. O tom svědčí zejména fakt, že vzhledem k věku a posouzeným schopnostem formulovat svůj názor a vyjádřit postoj k dané situaci, neměla nezletilá žádnou možnost být slyšena v záležitosti týkající se jejího dalšího budoucího života, ačkoliv by právě její výslech byl za daných okolností relevantním vodítkem k vypořádání se s otázkou návratu. V zájmu nezletilé tedy rozhodně byla přímá realizace práva vyjádřit, zda souhlasí či nesouhlasí se svým návratem. Rozhodnutí o navrácení navíc nereflektovalo situaci, že

⁶⁰ tamtéž

⁶¹ NOVÁ, Hana. Úmluva o právech....., s. 13.

⁶² HRUŠÁKOVÁ, M. *Dítě, rodina*....., s. 21 an.

se otec smířil s jejím přemístěním a dokonce vyjádřil své přání, aby dcera mohla zůstat u své matky, což vyplývá z uvedené korespondence a svědčí o tom, že i budoucí vztahy rodičů by zůstaly dobré a v této věci tak nepředstavovaly zřejmý škodlivý aspekt či účinek jejího přemístění.

5.1.5.5. Sofie a Lucas Fiordalisi – úvod

Následující část práce se zabývá mediálně velmi ostře a rozporuplně vnímanou kauzou, neboť exekuce rozhodnutí o navrácení dětí zpět do místa jejich obvyklého bydliště proběhla za dramatických okolností, a pokud je předním hlediskem v těchto věcech zájem dítěte, pak k takovým situacím by skutečně docházet nemělo.

Na rozdíl od předchozího uvedeného příkladu, kde bylo posuzováno, zda byl zohledněn zájem dítěte při rozhodnutí o navrácení z hlediska toho, jak se obecné soudy vypořádaly s odůvodněním a posouzením případu na základě skutkových zjištění a jejich vhodné interpretace ve světle „Haagské úmluvy“, v tomto případě bych ráda poukázala na další problematický aspekt, jež se vyskytuje při řízeních o navrácení dětí u mezinárodních únosů.

Jak bylo výše uvedeno, zájem dětí je u mezinárodních únosů především rychlé navrácení do místa obvyklého bydliště dítěte, kde rodina před únosem společně žila a obecně lze konstatovat, že čím rychleji k takovému návratu dojde, tím se snižuje negativní dopad na psychiku dítěte a možnost vzniku traumatu. Co je tedy z hlediska tohoto úhlu pohledu rozhodně v rozporu s nejlepším zájmem dítěte je liknavý přístup soudů a sociálních orgánů a v tomto světle je třeba rovněž „Haagskou úmluvu“ interpretovat a aplikovat.⁶³

5.1.5.6. Sofie a Lucas Fiordalisi – skutkový stav

Sofie (nar. 1999) a Lukas (nar. 1996) Fiordalisi nebo také Krajníkovi byli po exekučním výkonu navrácení otci do Argentiny, odkud je jejich matka bez souhlasu otce přemístila do České republiky z Buenos Aires. O návratu dětí do Argentiny, kde celá rodina naposledy společně žila rozhodl prvostupňový soud v červnu 2002.⁶⁴ Zatímco roky plynuly, rozhodnutí stále nebylo vykonáno a matka využívala všech dostupných prostředků k odvrácení výkonu

⁶³ Veřejný ochránce práv: Zpráva o šetření ve věci únosu dětí ze zahraničí [citováno 8. října 2013]. Dostupné na: <<http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?doc=476>>.

⁶⁴ VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika.....*, s. 44.

rozhodnutí, jednala svévolně, pohrdala soudem, neplnila dobrovolně rozhodnutí soudů a mařila jejich výkon.

K výkonu rozhodnutí a navrácení dětí otci nakonec došlo až po dlouhých čtyřech letech (5. 5. 2006), kdy je naprosto zřejmé, že se obě děti s matkou zde zabydlely, neuměly už pořádně otcovu rodnou řeč a najednou po čtyřech letech absolutního odloučení se měly vrátit zpět do Argentiny. Exekuce proběhla téměř současně na dvou místech. Zatímco nezletilá Sofie byla otci předána v Litoměřicích, nezletilý Lucas byl předán otci na Velvyslanectví Argentinské republiky v Praze, kam byl přivezen ze školy v přírodě. Teprve při této příležitosti bylo zjištěno, že matka se mezitím zmocnila nezletilé Sofie a opětovně ji unesla. Následující den (6. 5. 2006) byla Sofie za účasti sociální pracovnice OSPOD Městské části pro Prahu 1, soudního vykonavatele a soudce předána velvyslaneckému radovi a generálnímu konzulovi Velvyslanectví Argentinské republiky. Dne 7. 5. 2006 otec s dětmi odletěl do Argentiny.⁶⁵

5.1.5.7. Sofie a Lucas Fiordalisi – zohlednění nejlepšího zájmu dětí

Pokud se jedná o zcela nepochybný negativní dopad celé realizace výkonu rozhodnutí na psychiku dotčených dětí, je třeba na tomto místě poznamenat, že orgány státu by měly zajistit dostatečnou informovanost dětí a před realizací výkonu umožnit oddělenému rodiči průběžně řádně uskutečňovat styk s dětmi. Na styk rodiče s dětmi by měly být děti předem připraveny a v rámci styku je zapotřebí dát všem zúčastněným prostor, aby jej náležitě prožili, tj. dbát mimo jiné práva na soukromí při setkání.

V tomto případě však ze zprávy ombudsmana vyplývá, že požadovaného stavu nebylo dosaženo, když setkání otce s dětmi v České republice proběhlo za okolností, kdy otec neměl s dětmi dostatek soukromí a OSPOD jiný způsob realizace styku vyloučil. Setkání bylo umožněno pouze jednou po dobu otcova pobytu v ČR, a to v restauraci a za účasti OSPOD, matky, babičky, dědečka a blízkosti přítele matky a jeho dětí. Otec se chtěl přitom s dětmi vídat častěji.⁶⁶

Pokud tedy celou situaci hodnotím z pohledu, že i po čtyřech letech, kdy se nezletilé děti za tuto dobu szily s českým prostředím, vzhledem k nízkému věku, když opouštěly Argentinu,

⁶⁵ Veřejný ochránce práv: Zpráva o šetření ve věci únosu dětí ze zahraničí [citováno 8. října 2013]. Dostupné z: <<http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?doc=476>>.

⁶⁶ taměž

absolutně ztratily vazby na rodný jazyk, by se měl realizovat jejich návrat do místa jejich původního obvyklého bydliště, pak je třeba brát zřetel zejména na co nejméně negativní dopad samotného návratu. Ten byl v tomto případě byl dle mého názoru absolutně podhodnocen.

Zejména zúčastněný orgán OSPOD svým postupem jako kolizní opatrovník, který v důsledku nedostatečného pochopení podstaty mezinárodního práva, kdy nerozlišoval důsledně, že se nejednalo o rozhodování o úpravě poměru k dětem, ale o vrácení unesených dětí, nebyl posléze schopen řádně poučit matku⁶⁷ a vést její jednání v celé věci v souladu se zájmem dětí, tak aby i otec měl více příležitostí pro navázání vazby s dětmi, aby děti měly možnost postupně si zvykat na myšlenku, že je potřeba, aby pro dořešení celé situace u kompetentních soudů, strávily nějaký čas opět u otce.

Dle mého názoru tedy samotný návrat dětí do místa obvyklého bydliště za situace, kdy se realizace stala neodvratnou, mohl s pomocí zapojených státních orgánů přece jen proběhnout v daleko mírnější formě, než v jaké v této vyhrocené situaci došlo.

Pokud bych však měla hodnotit otázku, zda i v této mírnější formě by byl návrat dětí do Argentiny stále v jejich nejlepším zájmu, troufám si říci, že soud by snad měl i ve fázi vykonávání přezkoumávat, zda vydané rozhodnutí je stále v nejlepším zájmu dítěte.⁶⁸

Je zřejmé, že matka dětí se dopustila jejich únosu ve smyslu „Haagské úmluvy“, je rovněž třeba konstatovat, že i ona svým obstrukčním a odmítavým postojem k celé věci jistě přispěla k negativnímu dopadu na nezletilé děti. Rozhodně by nemělo docházet k jakési legalizaci únosů dětí a jejich nenavrácení, pokud rodič-únosce zaujme tak vytrvalý postoj a maří výkon rozhodnutí o navrácení po dobu několika let, až fakticky nastane naprosté odloučení dětí od druhého rodiče. Na druhou stranu jsou to státy, které se zavázaly dodržovat závazky pro ně plynoucí z mezinárodních smluv a nečinnost matky nemohla ze státních orgánů sejmout povinnost, která jim v této oblasti náleží a pokud je to stát, kdo efektivně neplní k čemu se zavázal, pak ať jednak jemu případně jakákoliv sankce a ať je také především schopen reagovat

⁶⁷ tamtéž

⁶⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Nuutinen v. Finland ze dne 27.6.2000, žádost č. 32842/96. Dostupné na [~ 38 ~](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#%22fulltext%22:%22Nuutinen%22,%22sort%22:%22respondent%20Ascending%22,%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22documentcollectionid%22:%22GRAND%22,%22CHAMBER%22,%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-71625%22}>.</p></div><div data-bbox=)

flexibilněji a zejména v takovýchto případech hodnotit situaci průběžně a pečlivě posoudit, zda je návrat dětí po čtyřech letech skutečně v jejich nejlepším zájmu.

5.2. Postavení Úřadu pro mez. právní ochranu dětí v řízeních o navrácení dítěte

„Haagská úmluva“ v čl. 6 stanoví, že každý smluvní stát určí ústřední orgán k výkonu povinností uložených HÚ tomuto úřadu. Tímto orgánem byl pro Českou republiku ustanoven Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“). Jedná se o úřad, jež byl zřízen ustanovením § 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a je správním úřadem s celostátní působností, podřízený Ministerstvu práce a sociálních věcí a je rovněž zřízen jako orgán sociálně-právní ochrany dětí. V čele úřadu stojí ředitel jmenovaný a odvolávaný ministrem práce a sociálních věcí.⁶⁹

„Úřad“ působí jako tzv. ústřední orgán podle celé řady mezinárodních smluv a podle nařízení Evropské unie. Předmětem činnosti je zejména pomoc:

- při vymáhání výživného ze zahraničí a do zahraničí
- řešení případů tzv. mezinárodních únosů dětí
- zjištění práva styku
- mezinárodní osvojení⁷⁰

„Úřad“ má rovněž možnost využít pro svoji činnost kontakty na příslušné orgány a jiné subjekty v zahraničí, které jsou zárukou kvalitního zabezpečení ochrany dítěte ve vztahu k cizině. Pro záruku co nejrychlejšího postupu v řízeních, což je samozřejmě důležité hledisko, má kontakt mezi těmito orgány zvláštní méně formalizovaný postup.⁷¹

5.2.1. K historii Úřadu

„Úřad“ je přímým následovníkem Společnosti pro mezinárodně právní ochranu mládeže v republice Československé založené v roce 1930 několika významnými brněnskými právníky

⁶⁹ VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika.....*, s. 49.

⁷⁰ Oficiální stránky UMPOD se sídlem v Brně. Dostupné na <<http://www.umpod.cz/urad/>>.

⁷¹ VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika.....*, s. 50.

(dále jen „Společnost“). Cílem „Společnosti“ bylo v zájmu dětí zejména vymáhání výživného v cizině a rovněž pomoc při návratu dětí do vlasti v době válečné a poválečné. Ve své základní podobě a rovněž s původním názvem takto „Společnost“ fungovala až do roku 1952.

Ve stejném roce byla „Společnost“ přeměněna na mezinárodní oddělení tzv. Úřadovny ochrany mládeže v Brně, čímž byla na určitou dobu přerušena samostatnost a nezávislost Úřadu. Od roku 1959 se však stal opět samostatně existující institucí pod názvem Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu mládeže (dale jen „Ústředí“), jež byla začleněna do resortu Ministerstva spravedlnosti.

Přelomovým je pak rok 2000, který přinesl změnu k současné podobě „Úřadu“, neboť s účinností zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí, k 1.4. 2000 právně zaniká předchozí Ústředí a je zřízen Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. „Úřad“ však nevzniká jako nová instituce, nýbrž ve stejném personálním složení, organiční struktuře a stejném rozsahu činností. Byl však nadále vyčleněn z resortu Ministerstva spravedlnosti a začleněn do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí.⁷²

5.2.2. Činnost a úkoly Úřadu uložené Haagskou úmluvou

Úkoly, jež „Haagská úmluva“ ústředním orgánům ukládá, jsou v čl. 7 „Haagské úmluvy“ uspořádány hierarchicky dle důležitosti, přičemž je zdůrazněno, že takové povinnosti jsou stanoveny k zajištění bezodkladného návratu dětí.

V rámci postupu „Úřadu“ tak, jak jej „Haagská úmluva“ upravuje, má „Úřad“ v zásadě tři velmi důležité povinnosti, a to jednak zjistit místo pobytu dítěte, což lze v ČR zejména prostřednictvím ústřední evidence obyvatel, rovněž za pomoci orgánů soc.- právní ochrany dítěte a také policie.

Dalším významným úkolem je pak uchránit dítě od další újmy a zúčastněné strany poškození tím, že má možnost učinit předběžná opatření nebo zařídit jejich přijetí. Po zjištění pobytu dítěte musí „Úřad“ vhodně vyhodnotit situaci, v níž se dítě nachází a společně s příslušným orgánem soc.- právní ochrany dětí- obecním úřadem obce s rozšířenou působností ji- vyřešit.

---

⁷² tamtéž, str. 49.

Čl. 7 ale i čl. 10 „Haagské úmluvy“ zdůrazňují, že prioritním cílem je vždy pokusit se o dobrovolnost navrácení uneseného dítěte. Toto také představuje třetí významný úkol a základní princip, kterým musí být aplikace „Haagské úmluvy“ ovládána. Klíčovým úkolem ve všech fázích řízení je vždy řešení ve prospěch dítěte.

Prostor ke smírnému řešení návratu dítěte (nebo i k jeho ponechání v místě, kde se nachází, což samozřejmě může být také výsledkem dohody rodičů a dohoda jako taková je vždy prioritní, neboť zahájení soudního řízení a případný výkon rozhodnutí rozhodně není v zájmu dítěte) je umožněn i v podobě mediace. Ta je ale zatím v ČR realizována na základě dobrovolnosti a za náhradu, jsou však i země, v jejichž právním řádu se mediace využívá povinně, a to např. Skandinávské země, Německo má uzavřenou dohodu o mediaci s Francií a USA.⁷³

Čl. 7 písm g) zahrnuje mezi úkoly ústředních orgánů také zajištění nebo usnadnění poskytování právních rad či pomoci, pokud to vyžadují okolnosti. Povinností „Úřadu“ tedy je poskytnout žadateli právní pomoc a radu ve smyslu např. pomoci při získání právního zástupce předložením seznamu advokátních kanceláří, které se specializují na mezinárodní právo a tuto problematiku.

Přesto však v České republice došlo k mylnému chápání tohoto ustanovení v tom smyslu, že „Úřad“ v některých případech zastupoval žadatele o návrat dítěte, a tak se dostával do pozice, kdy jako orgán soc.- právní ochrany dětí měl hájit zájmy dítěte a dělat vše ve prospěch dítěte na jedné straně a na straně druhé byl právním zástupcem rodiče, jenž trval na návratu dítěte do místa obvyklého bydliště, ačkoliv takový návrat zjevně nebyl v zájmu dítěte.⁷⁴ Jak tedy z uvedeného vyplývá, úlohu „Úřadu“ lze rozeznat dvojí. Jednak jako zástupce rodiče- cizince, jenž žádá o navrácení dítěte a jednak jako kolizního opatrovníka dítěte v situacích, kdy je rodič žádající o navrácení zastoupen, nejčastěji advokátem.

Vzhledem k tomu, že „Úřad“ však nejčastěji vystupoval v roli zástupce rodiče žádajícího o návrat dítěte, byla pro něj úloha opatrovníka problematická, když byl v první řadě stylizován jako

⁷³ NOVOTNÁ Věra. Jak správně aplikovat....., s. 3-5.

⁷⁴ tamtéž.

zástupce žádajícího rodiče. Docházelo tak i k situacím, kdy „Úřad“ principiálně usiloval o návrat dítěte bez ohledu na možnou újmu a zájem dítěte.⁷⁵

Ve věci činnosti a postoje „Úřadu“ lze uvést případ rozsudku Krajského soudu v Brně⁷⁶, v němž je zmíněna ostrá kritika ze strany matky vůči pracovníci „Úřadu“.⁷⁷ Zde spatřuji zejména nedostačující zjištění skutečností rozhodných pro určení, zda dítěti hrozí či nehrozí újma a následné posouzení z hlediska zájmu dítěte, dále také nekompromisní vyžádání návratu dítěte bez ohledu na důkazy a ověření vzniku možného nebezpečí pro dítě, jako vážné pochybení ze strany „Úřadu“.

Ministerstvo práce a sociálních věcí proto zahájilo začátkem roku 2008 na základě stížností a pochybností o správnosti fungování „Úřadu“ transformaci sociálně - právní ochrany dětí ve vztahu k cizině. V oblasti mezinárodních únosů je velmi přínosná koncepce zavedení panelu expertů a také to, že opatrovnictví dětí budou zajišťovat zásadně orgány sociálně - právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.⁷⁸

Panel zahájil svoji činnost k 1.1. 2008 a jeho členové byli jmenováni za účelem poskytování odborné a metodické podpory pro orgány sociálně - právní ochrany dětí, jež mají být ustanoveny opatrovníky dítěte v případě mezinárodního únosu. Panel expertů sestává z hlediska odborného a profesního tak, aby dokázal plně zajistit potřebné konzultace pro úřady, případně i pro občany. Zastoupení jsou zde právníci, advokáti, psychologové i mediátoři a činnost je zaměřena především na řešení obzvláště složitých případů, kdy není dostačující vlastní odborná znalost obecních úřadů a ani metodické vedení krajských úřadů.⁷⁹

⁷⁵ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, III. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 15. listopadu 2013]. Dostupné na <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127>>.

⁷⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně sp.zn. 20 Co 511/2005 ze dne 29.6. 2006, k tomu následně Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 30 Cdo 3425/2006 ze dne 27.2. 2007

⁷⁷ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, III. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 15. listopadu 2013]. Dostupné na: <<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127>>.

⁷⁸ VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika.....*, s. 52.

⁷⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Změny v mezinárodněprávní ochraně dětí- tisková zpráva*. [citováno 19. listopadu 2013]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/5006/17012008.pdf>>.

Na tomto místě bych také ráda zmínila, že „Úřad“ může rovněž využít pomoci tzv. „styčného soudce“, jehož úkolem je působit jako odborný poradce nejen pro soudce, advokáty, ale právě i pro „Úřad“ jako ústřední orgán dle „Haagské úmluvy“.⁸⁰

5.3. Řízení o navrácení dle Nařízení Brusel II bis

5.3.1. Nařízení Brusel II bis

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti je nejvýznamnějším normativním pramenem komunitární úpravy řešeného tématu. Pro toto nařízení, jež nabylo účinnosti k 1. březnu 2005, se v praxi vžil zkrácený název „Nařízení Brusel II bis“.

Za zmínku stojí i velice stručné připomenutí vývoje „Nařízení Brusel II bis“. Bruselská úmluva, jež byla přijata v 60. letech minulého století, se týkala pravomoci soudů a uznání a výkonu cizích rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a s výjimkou otázek výživného se nevztahovala na otázky rodinného práva. Současně s Bruselskou úmluvou vznikl i návrh Bruselské úmluvy II, přičemž ta se týkala pravomoci a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Ještě před vstupem Amsterodamské smlouvy v platnost však nestihly členské státy Evropské unie připravený text Bruselské úmluvy II podepsat. Amsterodamskou smlouvou pak dochází k přesunu části kompetencí 2. a 3. pilíře, jež se týkají otázek justice, do komunitárního prvního pilíře Evropské unie, a proto tedy následně pro úpravu otázek rodinného práva nebylo již nutné použít jako nástroj mezinárodní smlouvy, nýbrž nástroj komunitární, a sice právě nařízení.

Text Bruselské úmluvy II byl tedy převzat a přijat jako nařízení Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29.5. 2000 o pravomoci a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem. Tomuto nařízení byl typický zkrácený název Nařízení Brusel II. O dva roky později však Komise EU předložila návrh nového nařízení Brusel II. Návrh představoval podstatné rozšíření okruhu působnosti Nařízení

---

⁸⁰ Styčným soudcem byl jmenován pro ČR dne 8.12. 2006 JUDr. Lubomír Ptáček, PhD., soudce liberecké pobočky Krajského soudu Ústí nad Labem. K činnosti styčného soudce více odkazují přímo na článek JUDr. Ptáčka, PhD. - PTÁČEK, Lubomír. Styčný soudce ve věcech rodinného práva. *Právo a rodina*, 2008, č. 9, s. 1-3.

Brusel II, především v oblasti rodičovské zodpovědnosti. Nové znění bylo tedy přijato jako „Nařízení Brusel II bis“, s přesným označením uvedeným na začátku této podkapitoly.⁸¹

Nařízení se tedy aplikuje pro vztahy mezi členskými státy Evropské unie, a to s výjimkou Dánska, které se rozhodlo toto nařízení nepřijmout na základě čl. 1 a čl. 2 Protokolu o postavení Dánska k Maastrichtské smlouvě⁸², tudíž aplikace tohoto nařízení je pak ve vztahu k Dánsku vyloučena.

5.3.2. Použití a aplikační přednost Nařízení Brusel II bis ve vztahu k Haagské úmluvě

Vztahem mezi „Nařízením Brusel II bis“ a „Haagskou úmluvou“ se zabývá samo nařízení ve svém článku 60, kde je přímo stanovena aplikační přednost Nařízení před výše uvedenou mezinárodní smlouvou. Pokud se tedy jedná o záležitosti upravené tímto Nařízením, má ve vztazích mezi členskými státy Nařízení přednost, zároveň však článek 60 tohoto Nařízení stanoví, že „Haagská úmluva“ je i nadále účinná ve vztahu k věcem neupraveným samotným Nařízením a stejně tak je „Haagská úmluva“ účinná i nadále mezi členskými státy, které jsou jejími smluvními stranami. Tímto je tak výslovně ustanoveno, že „Haagská úmluva“ zůstává výchozí právní úpravou mezinárodních únosů dětí.

Nařízení má tedy zejména za úkol zajistit v oblasti řízení o navrácení dítěte harmonizaci právních řádů členských států Evropské unie a samozřejmě i sjednocení úpravy práva Evropské unie s úpravou v „Haagské úmluvě“, neboť všechny členské státy Evropské unie jsou zároveň signatáři „Haagské úmluvy“.

Samo Nařízení tedy ve vztahu k „Haagské úmluvě“ konkretizuje a v některých ohledech i zpřisňuje aplikaci ustanovení „Haagské úmluvy“ a dále upravuje podmínky ohledně uznávání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem členského státu Evropské unie.

5.3.3. Úprava řízení o navrácení a změny v použití Haagské úmluvy dle Nařízení Brusel II bis

Ode dne 1. března 2005, kdy „Nařízení Brusel II bis“ nabylo účinnosti je třeba „Haagskou úmluvu“ aplikovat v kontextu čl. 11 tohoto nařízení, kde je upravena část o navrácení dítěte,

⁸¹ HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Brusel II bis: V jakých otázkách a na který soud se obrátit?. *Právo a rodina*. 2008, č. 9, s. 16.

⁸² tamtéž

proto je vhodné poukázat na změny, jež toto „Nařízení“ přineslo oproti úpravě v „Haagské úmluvě“.

V případě, že dojde k únosu z jednoho členského státu („členský stát původu“) do jiného členského státu („dožádaný členský stát“), zaručuje nařízení, že si členské státy původu ponechají příslušnost k vydání rozhodnutí o otázce práva péče o dítě bez ohledu na únos. Pokud je tedy u soudu dožádaného členského státu podána žádost o navrácení dítěte, použije tento soud „Haagskou úmluvu“ doplněnou o „Nařízení Brusel II bis“.

„Nařízení“ např. upevňuje dítěti právo být v průběhu řízení vyslechnuto, pokud se to nejeví jako nevhodné vzhledem k věku nebo stupni vyspělosti, což „Haagská úmluva“ takto výslovně nestanovuje.

Velký význam dále nese čl. 11 odst. 4, který výrazně zpřísňuje úpravu oproti „Haagské úmluvě“ ve věci možnosti zamítnout navrácení dítěte. Zásadou je, že dítěte má být navraceno vždy, pokud stát obvyklého bydliště dostatečně zajistí ochranu dítěte po jeho navrácení. Je tak tedy rošířena povinnost nařídit navrácení dítěte i v případech, kdy by mohlo navrácení vystavit dítě určité újmě, ale je prokázáno, že orgány členského státu původu jsou připraveny přijmout vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení.

Toto však musí být náležitě prokázáno, nestačí, že v daném členském státě existují postupy k ochraně dítěte, musí být prokázáno přijetí konkrétních opatření, zejména zde tedy leží velká úloha ústředních orgánů státu původu, aby pomohly prokázat tyto skutečnosti.

Soud rovněž nemůže zamítnout žádost o návrat dítěte, pokud osoba, která o navrácení dítěte požádala, neměla možnost být vyslechnuta. Výslech by měl být proveden co nejrychlejším a nejúčinnějším způsobem, což umožňuje např. použití „Nařízení o dokazování“.⁸³ Vzhledem k tomu, že soud musí vydat rozhodnutí, stejně jako v případě „Haagské úmluvy“, do šesti týdnů, může soud požádat na základě tohoto „Nařízení o dokazování“ buď příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování nebo provede dokazování přímo ve druhém členském

---

⁸³ Nařízení (ES) 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, účinné od 1.1.2004.

státě. Využití videokonference či telefonní konference, jak umožňuje výše uvedené nařízení, se jeví jako užitečné zejména v těchto případech.⁸⁴

Významným je i čl. 11 odst. 8, který umožňuje navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště na základě výkonu rozhodnutí orgánu státu obvyklého bydliště dítěte poté, co byl návrat odmítnut orgánem státu, kde se dítě nachází, v řízení o navrácení dítěte dle „Haagské úmluvy“. Jestliže je totiž únos dítěte v rozporu s vydaným rozhodnutím o právu o péči o dítě, pak čl. 11 odst. 8 umožňuje žádat o výkon takového rozhodnutí ve státě, kde se dítě nachází. Podrobnější úpravu týkající se navrácení dítěte obsahuje čl. 42 tohoto „Nařízení“. Dle tohoto ustanovení je rozhodnutí o navrácení dítěte automaticky uznáno v jiném členském státě, a to bez možnosti námitek, a rovněž tak pro jeho výkon není třeba, aby nejprve proběhlo řízení o jeho prohlášení za vykonatelné (řízení o exequatur).⁸⁵

5.3.4. Kazuistika

V závěrečné části této podkapitoly se pokusím stručně rozebrat konkrétní rozhodnutí Krajského soudu v Brně, v němž bylo rozhodnuto o navrácení nezletilého dítěte do místa jeho obvyklého bydliště (Řecká republika) za použití HÚ modifikované některými ustanoveními Nařízení Brusel IIbis. Dle mého názoru soud správně zohlednil fakt, že *v řízení o navrácení dítěte rozhoduje výlučně o tom, zda dítě bude či nebude navraceno do místa jeho obvyklého místa bydliště před přemístěním nebo zadržením a nerozhoduje o výchově a výživě dítěte, ani o styku rodičů s dítětem.*

*Soud I. stupně zamítl návrh žalobce, aby nařídil žalované navrácení nezletilého do místa jeho obvyklého bydliště. Proti rozsudku podal žalobce včas odvolání, v němž uváděl, že žalovaná nepředložila soudu žádný relevantní důkaz podporující tvrzení, že by návrat dítěte zpět vystavil nezletilého fyzické a duševní újmě nebo dítě dostal do nesnesitelné situace.*⁸⁶

⁸⁴ Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II [citováno 26. listopadu 2013]. Dostupné na <http://europa.eu.int/comm/justice_home/ejn/parental_resp/parental_resp_ec_vdm_cs.pdf>.

⁸⁵ ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: WINTEROVÁ, Alena (ed.), *Pocita Sentě Radvanové k 80. Narozeninám*. 1. vyd. Praha: Aspi, a.s., 2009, s. 527.

⁸⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 8.6. 2010, č. j. 20 Co 413/2010-127. In KALDOVÁ, Tereza. *Dítě jako subjekt práva* [online]. 2011 [citováno 27. 11. 2013]. str. 38-39. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně – Institut mezioborových studií Brno, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková. Dostupné na <http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/18496/kaldov%C3%A1_2011_bp.pdf?sequence=1>.

V odůvodnění Krajského soudu v Brně se navíc uvádí, že *otec řádně vykonával svá rodičovská práva. Nezletilého vychovával, živil a staral se o něho. Orgány Řecka byly připraveny přijmout vhodná opatření k zajištění ochrany navrácení nezletilého, pokud by to soud považoval za vhodné. Navíc otec měl zajištěnou zástupnou péči o nezletilého u svých rodičů a dostatek finančních prostředků na případnou pečovatelku v nočních hodinách.*⁸⁷

Odvolací soud dospěl k závěru, že *matka protiprávně přemístila nezletilého z místa jeho obvyklého bydliště do ČR. Jakkoliv nepříznivě může tento závěr odvolacího soudu pro žalovanou vyznívat, je třeba uvážit následující aspekty celé věci. Žalovaná má právo si svobodně zvolit svého životního partnera. Tímto svobodným rozhodnutím však na sebe bere možné riziko odlišného sociokulturního prostředí partnera a v nemalé míře i riziko neshod mezi rodiči nezletilého dítěte.*⁸⁸

Dále je v odůvodnění uveden částečný výklad čl. 13 písm. b) „Haagské úmluvy“, o jehož aplikaci *by měl soud uvažovat jen ve výjimečných případech, jako např. bude-li prokázáno, že rodič, který navrhuje navrácení dítěte, toto dítě pohlavně zneužíval či týral, jestliže dítě trpí závažným onemocněním či postižením a jeho návrat by znamenal zhoršení zdravotního stavu, nebo že v zemi, kam se má dítě navrátit, je epidemie, občanská válka či teroristické útoky.*⁸⁹

Ačkoliv matka zpochybňovala zajištění ochrany pro dítě ve státě obvyklého bydliště a rovněž uváděla, že nezletilé dítě je útlého věku a stále kojeno, odvolací soud posoudil, že *navrácením nezletilého do Řecké republiky nebude dítě vystaveno duševní ani fyzické újmě.*⁹⁰

V závěru pak odvolací soud zhodnotil, že *vznik nesnesitelné situace způsobené odloučením od žalované, která dítě přemístila, odvolací soud nepředpokládá, neboť lze očekávat, že matka odcestuje společně s dítětem do místa jeho obvyklého bydliště, tedy do Řecké republiky a u příslušného soudu podá návrh na svěřeni dítěte do péče.*⁹¹

Matka podala ve věci následně ústavní stížnost, v níž argumentovala tím, že *odvolací soud posuzovanou věc nesprávně věcně i právně posoudil a naprosto ignoroval práva a oprávněné zájmy stěžovatelky a jejího syna. Nesouhlasila především se závěrem odvolacího soudu, že v jejím případě nejsou dány podmínky čl. 13 písm. b) „Haagské úmluvy“.* Ústavní soud však její stížnost odmítl jako neopodstatněnou s odůvodněním, že *odvolací soud se s uplatněnými*

⁸⁷ tamtéž

⁸⁸ tamtéž

⁸⁹ tamtéž

⁹⁰ tamtéž

⁹¹ tamtéž

námitkami dostatečným způsobem vypořádal. Přihlédl přitom ke všem podstatným okolnostem, které vyšly v průběhu řízení najevo, a vycházel z dostatečného množství relevantních podkladů, klíčových pro posouzení otázky navrácení nezletilého do místa jeho obvyklého bydliště.⁹²

V závěru bych ráda dodala, že se ztotožňuji s názorem odvolacího soudu, nakonec podloženým i Ústavním soudem. Ačkoliv se skutečně jedná o dítě útlého věku, za okolností, jak je uvádí odvolací soud, kdy se předpokládá návrat matky společně s dítětem, nemělo by toto představovat pro dítě újmu, naopak, v jeho zájmu bude navraceno do místa obvyklého bydliště, kde mají soudy nejlepší předpoklady pro vydání rozhodnutí o právu péče o dítě. Pak lze říci, že ČR jedná ve věcech mezinárodních únosů v souladu se svými závazky plynoucími z „Haagské úmluvy“, a „Nařízení Brusel II bis“, a pokud ČR požaduje po ostatních smluvních a členských státech „Haagské úmluvy“, aby unesené děti s místem obvyklého bydliště v ČR vracely, pak je sama musí navracet, za účelem dosažení reciprocity.⁹³

---

⁹² Usnesení Ústavního soudu I.ÚS 2057/10 ze dne 2. 11. 2010

⁹³ GLOSAROVÁ, Jana, NOSKOVÁ, Radka. Mezinárodní únosy dětí po novele občanského soudního řádu. *Právní fórum*, 2009, č. 5, str. 194.

6. Řízení o navrácení nezletilého dítěte dle úpravy v českém právním řádu

6.1. Vznik nové právní úpravy v českém právním řádu

Problémem, který byl České republice pravidelně vytýkán v souvislosti s řízením o navrácení, a to nejen stranami sporu, ale také zahraničními partnery, byla rozhodně zdlouhavost řízení, kdy několikaleté řízení nebylo výjimkou.⁹⁴

Důvodem pro neodpovídající efektivitu postupů odpovědných českých institucí byla především absentující procesněprávní úprava. Vláda České republiky tedy sestavila - s cílem dosáhnout prostřednictvím opatření vedoucích k účinnějšímu a kvalitnějšímu rozhodování soudů ve věcech ochrany dětí a rodiny - návrh nové právní úpravy, jež obsahovala i novou komplexní právní úpravu procesního postupu při aplikaci „Haagské úmluvy“.⁹⁵

K datu 1.10. 2008 tak nabyla účinnosti novela zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen „novela“), která do o.s.ř. vnesla zvláštní řízení – „Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí“.⁹⁶ Pro toto řízení byla zavedena z důvodu úzce specializované problematiky a faktu, že se řízení vždy účastní „Úřad“, výlučná místní příslušnost soudu – v prvním stupni bude místně příslušný soud dle sídla „Úřadu“ – tj. Městský soud v Brně.

Novela vytyčila za cíl upravit řízení o navrácení dítěte tak, aby mohla být naplněna ustanovení „Haagské úmluvy“ a „Nařízení Brusel II bis“, zajistit urychlený návrat dítěte do země obvyklého bydliště, zrychlit a zefektivnit rozhodování soudů, odstranit nežádoucí průtahy v řízení a v neposlední řadě také zajistit efektivní výkon rozhodnutí.⁹⁷ Dosud totiž v České republice nemohlo být docíleno konečného rozhodnutí v co nejkratší době, neboť v řízení bylo

⁹⁴ Adam Wilk uvádí ve svém článku, že největší komplikací při řešení mez. únosů dětí lze spatřovat v nedostatečně pružném a rychlém postupu soudních a správních orgánů. Úmluva, jíž je ČR vázána, takový postup předpokládá, české soudy a český právní řád takový zjednodušený postup však neumožňuje (s ohledem na stav tehdejší právní úpravy). Viz: WILK, A. Mezinárodní únosy dětí. *Právo a rodina*, 2007, č. 12, s. 19.

⁹⁵ ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení....., s. 520.

⁹⁶ Soudy dosud podpůrně postupovaly podle ustanovení o.s.ř. o opatrovnickém řízení, resp. péče soudu o nezletilé (§ 176 a násl. o.s.ř.), přičemž dále odkazovaly na mezinárodní dokumenty, jež tuto problematiku upravovaly.

⁹⁷ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I: Komentář § 1-200za*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1439.

možné využít všech opravných prostředků, které český právní řád obsahuje, což tedy způsobovalo výrazné prodloužení celého řízení.

6.2. Povaha a průběh řízení o navrácení dítěte dle o.s.ř.

Předkládaná kapitola se zabývá povahou a průběhem samotného řízení tak, jak jej obsahují příslušné paragrafy v o.s.ř., přesto se však domnívám, že není nezbytné popisovat řízení krok za krokem a opisovat význam každého paragrafu, proto bych se ráda spíše zaměřila na problematické aspekty, kterou s sebou tento „procesní nováček“ přinesl.

Odpovídající právní úpravu nalézáme přesně v § 193a až §193e o.s.ř.. Z důvodové zprávy k novele o.s.ř. vyplývá, že řešené nové řízení má být specifickým druhem řízení, *kde se prolínají prvky jak sporného, tak nesporného řízení, přičemž nakonec řízení označuje za sporné.*⁹⁸ Ačkoliv se vyřešení této otázky může zdát spíše teoretickým problémem pro akademické rozvahy, je potřeba si uvědomit, že naopak s sebou přináší dalekosáhlé důsledky pro postavení účastníků, vymezení jejich procesních práv a povinností a pro vedení samotného řízení vůbec.⁹⁹

6.2.1. Povaha řízení

Vlastní povaha tohoto řízení je prvním a velmi diskutabilním problémem, nad nímž se pozastavuje několik odborníků z řad práva a ačkoliv v tomto ohledu nepanuje jasná shoda, nelze se jednoznačně přiklonit k jedné či druhé straně, neboť každá uvádí pádnou a logickou argumentaci, podloženou relevantní soudní judikaturou. Zákodárce vložil ustanovení upravující postup soudů při aplikaci „Haagské úmluvy“ do páté hlavy částí třetí o.s.ř., jež obsahuje právní úpravu řízení nesporných.¹⁰⁰

Pokud pomineme samotné koncepční zařazení tohoto řízení tak, jak je výše uvedeno, dalším aspektem směřujícím nás k myšlence, že toto řízení lze vnímat spíše jako nesporné je fakt, že řízení o navrácení nebylo vypuštěno z ustanovení § 176 o.s.ř., jenž je základní právní normou procesní regulace péče soudu o nezletilé děti. V těchto řízeních, jež jsou řízeními typicky

⁹⁸ Parlament České republiky: Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [citováno 25. 11. 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?0=58&ct=390&ct1=0>>.

⁹⁹ JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Povaha řízení dle ustanovení § 193a a násl. o. s. ř. *Právní fórum*, 2009, č. 7, s. 287.

¹⁰⁰ Je potřeba upozornit, že pojem „Nesporná řízení“ o.s.ř. nezná, hlava pátá třetí části nese název „Zvláštní ustanovení“.

nesporné povahy, je velmi výrazně dán **veřejný zájem** na zohledňování potřeb nezletilého dítěte, který lze jednoznačně spatřovat i při řízeních o navrácení.¹⁰¹

Povahu sporného řízení na druhou stranu připomíná fakt, že jediným možným způsobem zahájení řízení je návrh žalobce¹⁰², tedy osoby, jejíž právo péče o dítě bylo porušeno, což je logické, neboť umožnění zahájení řízení i bez návrhu by popíralo celkový princip řízení stanovený „Haagskou úmluvou“.

Rovněž tak institut kvalifikované výzvy a následná koncentrace řízení naznačují povahu řízení sporného, neboť v případě aplikace zásady vyšetřovací- typické pro nesporné řízení- by institut kvalifikované výzvy postrádal význam, když by skutečnosti, jež má žalovaný uvádět a prokazovat, byl povinen zjišťovat soud ex officio.¹⁰³ Za účelem zabezpečení co nejrychlejšího rozhodnutí ve věci reguluje §193d zvláštní kvalifikovanou výzvu, v níž soud žalovanému ukládá (ve lhůtě 3 dnů od zahájení řízení), aby se ve věci písemně vyjádřil, ve lhůtě 7 dnů od doručení usnesení, a v případě, že s návrhem na navrácení dítěte nesouhlasí, vylíčil rozhodné skutečnosti, jež podloží důkazními listinami a dále označil další důkazy, jichž se dovolává, jakož aby uvedl, zda se vzdává práva na projednání věci.

Pasivita žalovaného mu v případě, že se nevyjádří v dané lhůtě, přináší negativní důsledky. Zákonodárce v tomto případě zvláštní kvalifikované výzvy zvolil konstrukci fikce souhlasu žalovaného s vyřízením věci bez jednání a neexistence námitek k návrhu z jeho strany.

6.2.2. Pojetí účastenství

Dalším velmi nejasným aspektem tohoto řízení je koncepce účastenství. Právní úprava obsahuje označení typické pro sporné řízení, tedy označení stran jako „žalobce“ a „žalovaný“. Pokud by se však mělo řízení o navrácení považovat z hlediska koncepce účastenství za řízení sporné, pak by jednoznačně v tomto smyslu došlo k narušení obecného pojetí účastenství ve sporném řízení, které tradičně představuje spor dvou stran s protichůdnými zájmy, neboť nesmíme opomenout existenci účastníka, který nestojí ani na jedné straně sporu, a sice dítě. Rovněž lze také doplnit, že pojetí účastenství ve smyslu řízení o navrácení vychází

¹⁰¹ ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení....., s. 521.

¹⁰² čl. 8 „Haagské úmluvy“ obsahuje náležitosti nezbytné pro zahájení řízení

¹⁰³ JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Povaha řízení....., s. 291.

z materiálního pojetí účastenství, tzn. je založeno na postavení účastníka ve sféře hmotného práva, nikoliv tak, že je posouzení skutečné existence tvrzeného hmotněprávního vztahu teprve otázkou relevantní pro samotné meritorní rozhodnutí, jak je to typické ve sporných řízeních a jak uvádí ve svém příspěvku doktorka Šínová, s čímž se plně ztotožňuji.¹⁰⁴

V této věci je vhodné uvést i argument vzešlý z odborného článku Michaely Janočkové a Petra Sedláka, kteří uvádí, že nelze absolutizovat řízení o navrácení na základě výše popsaných argumentů jako řízení nesporné povahy, neboť se jedná o pouhý dílčí aspekt otázky a např. i řízení o rozvod manželství je považováno za sporné řízení, ačkoliv otázka volby stran v tomto řízení je omezena stavem daným hmotným právem.¹⁰⁵ Tento argument, že řízení o navrácení je třeba naopak považovat jako spíše řízení sporné, je na dalším místě také podpořen myšlenkou, že zájmy rodičů jsou ve vzájemné neshodě, tedy jejich postavení je kontradiktorní. Tato argumentace však dle mého neobstojí, když v obou uvedených příkladech je opomíjena velmi důležitá skutečnost, a sice existence dítěte jako dalšího účastníka v tomto řízení.

6.2.3. Rozložení důkazního břemene

Co se v souvislosti s přijetím výše uvedené novely stalo snad nejvíce problematickým, je určení, zda má být řízení o navrácení ovládáno zásadou vyšetřovací či projednací v otázce rozložení důkazního břemene. Samotné řízení o navrácení není uvedeno v § 120 odst. 2 o.s.ř., který uvádí výčet řízení, v nichž se dokazování řídí zásadou vyšetřovací, na druhou stranu se však toto ustanovení vztahuje na řízení péče soudu o nezletilé, v němž je řízení o navrácení stále uvedeno, jak už bylo zmíněno.

„Haagská úmluva a „Nařízení Brusel II bis“ ukládají soudům v souvislosti se zjišťováním relevantních skutečností určité závazky a jestliže má soud jednat rovněž co nejrychleji, nemůže být vázán pouze na návrhy účastníků, ale musí sám v řízení důležité skutečnosti rovněž aktivně zjišťovat.¹⁰⁶ Jelikož navrácení dítěte může mít vážný psychický dopad, přikláním se k názoru

¹⁰⁴ ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení....., s. 527.

¹⁰⁵ JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Povaha řízení....., s. 288.

¹⁰⁶ K tomuto Rozhodnutí Nejvyššího soudu 30 Cdo 1931/2006 ze dne 28.11.2006

doktorky Šínové, že v zájmu dítěte, jež má být předním hlediskem při činnostech týkajících se dětí, může být odpovědnost účastníků za zjišťování skutkového stavu velmi těžko udržitelná.¹⁰⁷

Nelze však přehlédnout fakt, že důsledné provedení zásady vyšetřovací ze strany soudu vedlo k neúměrnému prodlužování celého řízení, což je v opozici s požadavkem rychlosti řízení jako jedním z hlavních principů řízení o navrácení. Proto se jako možné východisko jeví důsledná aplikace ustanovení § 120 odst. 3, který v tomto případě upravuje důkazní povinnost ve sporných řízeních, kdy soud může provést i další důkazy než účastníky navržené, pokud je to potřeba k řádnému objasnění skutkového stavu.¹⁰⁸

6.2.4. Lhůta pro vydání rozhodnutí x náležitě zjištění skutkový stav

V souladu ze závazky plynoucími z „Haagské úmluvy a „Nařízení Brusel II bis“, je soud povinen vydat rozhodnutí ve věci samé do šesti týdnů od zahájení řízení, nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné. Ústavní soud ve věcech mezinárodních únosů dětí vyslovil myšlenku, že konkrétní rozhodnutí mají být podložena co nejpečlivě zjištěným skutkovým stavem a z něj pečlivě odvozeným právním posouzením.¹⁰⁹

Toto však staví soud do poněkud schizofrenní situace, kdy na jedné straně je zde povinnost vydat rozhodnutí do šesti týdnů od zahájení řízení, na straně druhé pak požadavek pečlivosti při zjišťování a posuzování. Pokud se soudce bude snažit dostát svým závazkům ohledně časového vymezení pro vydání rozhodnutí, pak je také pravděpodobné, že pokud případ napadne před Ústavní soud, téměř vždy bude možné s ohledem na složitost mezinárodních únosů vytknout obecnému soudu nedostatečné zjištění skutkového stavu. Je však pravdou, že lhůta šesti týdnů byla dána již před touto novelou, plynula však přímo z „Haagské úmluvy“ resp. „Nařízení Brusel

¹⁰⁷ ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení....., s. 524.

¹⁰⁸ K tomuto rovněž Rozhodnutí Nejvyššího soudu 30 Cdo 1931/2006 ze dne 28.11.2006

JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Povaha řízení dle ustanovení § 193a a násl. o. s. ř. *Právní fórum*, 2009, č. 7, s. 289.

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 440/2000 ze dne 7.12.2000:

....jestliže je dětem obecně zaručena ochrana nejen zákonná (§32 a násl. zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů), ale nadto také ochrana ústavní (čl.32 odst.1 a 2 Listiny základních práv a svobod), je nutné tyto zákonné a ústavní garance při jejich aplikaci v konkrétní věci podložit co nejpečlivěji zjištěným skutkovým stavem a stejně pečlivě z něj odvozeným právním posouzením.....

II bis”¹¹⁰ a v případě, že soud nevydá rozhodnutí ve výše zmíněné lhůtě, je „pouze” povinen se s tím vypořádat v odůvodnění svého rozhodnutí.

6.3. Shrnutí a hledisko naplnění zájmu dítěte

V závěru kapitoly bych ráda vyzdvihla několik posledních důležitých bodů, jež přinesla tato úprava a jež se promítají do zájmů dítěte.

Významné změny doznaly v této problematice opravné prostředky. Jediným možným opravným prostředkem je odvolání, nepřipustnou je tedy žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost, rovněž tak již není možné podat ve věci dovolání. Důvodová zpráva tento krok označuje jako ústupek ve prospěch rychlosti řízení – jako jeden z aspektů ochrany zájmu dítěte. V kombinaci s požadavkem na pečlivé zjištění skutkového stavu a právní posouzení je tato koncepce z mého pohledu vhodně zvolená, zejména pokud v minulosti docházelo k průtahům v řízení z důvodu, že rodič- únosce využíval všech možných opravných prostředků. Otázkou však zůstává, zda nemožnost podat žalobu pro zmatečnost, není v rozporu s právem na spravedlivý proces, jak uvádí ve svém článku Mgr. Michaela Hrubá,¹¹¹ pak je zde ovšem institut Ústavního soudu, aby takovou otázku mohl případně posoudit.

V otázce vydání rozhodnutí¹¹² a následujícím krokům je naznačen odkaz na ustanovení „Nařízení Brusel II bis” a jeho čl. 11, který stanoví, že není možné návrat dítěte zamítnout v případě, že se prokáže, že byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte, když je soudu umožněno, aby odložil či podmínil návrat dítěte až do splnění přiměřených záruk žalobcem, vydání rozhodnutí či učinění jiných vhodných opatření ve prospěch ochrany dítěte.¹¹³ Takto lze, napříč viditelnému zpřísnění úpravy oproti „Haagské úmluvě”, spatřovat ohled na zájem dítěte ve formě jistých “záruk”, které podmiňují navrácení dítěte.

Jako výrazný posun jednoznačně směřující k ochraně zájmů dítěte, shledávám institut mediace, která je vhodným prostředkem k naplnění požadavku buďto dobrovolného navrácení uneseného dítěte anebo vytvoření dohody mezi rodiči, která je samozřejmě vítaným výsledkem.

¹¹⁰ GLOSAROVÁ, Jana, NOSKOVÁ, Radka. Mezinárodní únosy....., str. 194.

¹¹¹ HRUBÁ, Michaela. Mezinárodní únosy dětí – několik poznámek k související novele občanského soudního řádu (2). *Právo a rodina*. 2009, č. 5, s. 20.

¹¹² pozn., že rozsudek, jímž byla uložena povinnost navrácení dítěte, je předběžně vykonatelný

¹¹³ ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení....., s. 527.

Pro ilustraci lze uvést případ, kdy byl otcem (řecký státní příslušník) podán návrh na zahájení řízení o navrácení jeho nezletilé dcery zpět do Řecka, v rámci tohoto řízení se pak soudkyně Městského soudu v Brně při prvním soudním jednání snažila přivést rodiče ke smírnému řešení, zejména s ohledem na zájmy nezletilé, načež rodiče reagovali kladně a souhlasili s provedením mediace - smířčího řízení prostřednictvím „Úřadu“. Výsledkem celodenního jednání a působení mediátora na zúčastněné strany tak byl souhlas otce se zkušebním ročním pobytem dcery v České republice s tím, že letní prázdniny stráví u otce v Řecku. Pokud by se dceři v České republice nelíbilo a projevila by zájem vrátit se do Řecka, matka jí v návratu nesmí bránit.

Je potřeba uvést, že dohoda uzavřená na půdě „Úřadu“ není soudně vymahatelná, tudíž rodič nemá při uzavření smíru jistotu, že bude druhým rodičem respektována v takovém rozsahu, ve kterém se ve smířčím řízení oba dohodli. Proto se taková dohoda nechává zpravidla schvalovat soudem v podobě tzv. prétorského smíru, který již má povahu smíru, jehož obsah je soudně vynutitelný a vymahatelný, tak mají oba rodiče záruku právní jistoty.¹¹⁴

V závěru této kapitoly se tedy ztotožňuji s názorem, že popsané řízení má sice své nedostatky, nicméně je existující úpravou řízení o navrácení dítěte, která klade důraz na celosvětový standard velmi rychlého jednání v těchto řízeních, což jistě prospívá zájmu dítěte.¹¹⁵

---

¹¹⁴ KALDOVÁ, Tereza. *Dítě jako subjekt práva* [online]. 2011 [citováno 27. 11. 2013]. str. 36-37. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně – Institut mezioborových studií Brno, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková. Dostupné na < http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/18496/kaldov%C3%A1_2011_bp.pdf?sequence=1>.

Případ převyprávěn Mgr. Ing. Romanou Juříčkovou dne 27. 1. 2011

¹¹⁵ HRUBÁ, Michaela. *Mezinárodní únosy dětí.....*, str. 22.

7. Závěr

Mezinárodní únosy dětí jsou právním problémem, o němž dokáží diskutovat nejen odborníci z oboru práva, ale i veřejnost. Ta jej bohužel často vnímá pouze jednostranně, tak, jak je daný případ předkládán v médiích. Je třeba si uvědomit, že i když nelze tuto problematiku absolutně oddělit od vnímání sociálního, jsou zde především právní aspekty, jež nesmí být opomíjeny.

Hlavní zásadou, primárně zohledňovanou při řízeních o navrácení dětí, je zásada „nejlepšího zájmu dítěte“. Práce si kladla za cíl zjistit, zda soudy a zapojené orgány skutečně při řízeních postupují v souladu s takovou zásadou. V první řadě tedy vyvstala otázka, jak tuto zásadu správně vyložit. Na základě analytického přístupu k otázce lze dospět k závěru, že tento pojem je třeba vždy promítat do konkrétní roviny určitého případu a nelze vždy objektivně stanovit, co je jeho přesným obsahem. Dalším aspektem je potom potřeba tuto zásadu vhodně vyložit v souvislosti se smyslem a účelem takového řízení o navrácení. Účelem je tedy v takovém případě co nejrychlejší obnovení předchozího stavu a navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště, aby právě v zájmu dítěte soudy jeho obvyklého bydliště posoudily otázku následné úpravy poměrů k dítěti. Zájem dítěte je tedy v tomto případě zaostřen na rychlé navrácení, nikoliv na posuzování, který z rodičů o dítě jak pečuje atd.

V tomto směru pak lze konstatovat, že právě takové vnímání řízení o navrácení ze strany např. orgánů soc.- právní ochrany dětí, ale někdy i soudců samotných vedlo k nesprávnému posouzení daného případu a svým způsobem tak i podporování rodičů- únosců. Jistě je třeba v každém jednotlivém případě posoudit okolnosti velmi pečlivě, neboť nelze opomíjet význam čl. 13 „Haagské úmluvy“, nicméně v ohledu dodržování závazků mezinárodních smluv musí i ČR navracet unesené děti, zejména i proto, aby naopak děti unesené z ČR byly navraceny k nám a byla tak dodržena cílená reciprocita v této otázce.

Pro rozhodující soudce je velmi obtížné vybalancovat mnohdy složitý skutkový stav, resp. složitou životní situaci daných účastníků s ohledem na právní předpisy, kterými je vázán a rychlostí řízení, jež by měla být dodržena. Zároveň je potřeba se především u takovýchto případů vyvarovat „mechanickému“ postupu při vydávání rozhodnutí.

V případech, kdy má dojít k nařízení návratu dítěte velmi nízkého věku jsou zejména vítaným prostředkem v těchto řízeních tzv. „záruky“, které mj. představují možnost pro rodiče-únosce, aby dítě zpět do státu obvyklého bydliště doprovodil a za takovýchto okolností pak nebývá zahájeno trestní řízení ve státech, kde mezinárodní únos dítěte je trestný činem.¹¹⁶ Takto je pak minimalizována újma pro dítě, které by muselo být odloučeno od rodiče, na nějž je v důsledku únosu často navázáno mnohem více a současně jsou splněny závazky plynoucí z mezinárodních smluv či „Nařízení Brusel II bis“.

Česká právní úprava z roku 2008 zavádějící v o.s.ř. speciální „Řízení o navrácení nezletilého dítěte“ na jedné straně odstranila některé do té doby vyskytující se problémy, např. zdouhavost řízení v důsledku možnosti využití všech dostupných opravných prostředků. Na druhé straně se k ní odborná veřejnost postavila poměrně skepticky, a to zejména s ohledem na její nekoncepčnost a terminologickou nejednotnost. Z mého pohledu, i pokud připustíme fakt, že úprava řízení o navrácení v o.s.ř. přináší řadu sporných otázek, stále je zde jisté přiblížení se k cíli „Haagské úmluvy“ a úpravě řízení ve smyslu „Nařízení Brusel II bis“. Jednotlivá ustanovení se tak snaží navázat na mezinárodní standardy této úpravy, když obsahují prvky nesporně zohledňující zájem dítěte na rychlém řízení jako např. výlučná místní příslušnost soudu, rovněž tak výrazná eliminace v možnosti opravných prostředků.

Hypotéza vymezená v úvodu této práce, že zájem dítěte by měl být promítnut v každém jednotlivém řízení o návrat dítěte, dle mého názoru nebyla vždy potvrzena. Vzhledem k případům v práci obsaženým lze tvrdit, že zejména obecné soudy ne vždy správně posoudily zájem dítěte ve světle mezinárodních úmluv a práva EU, jimiž jsou vázány.

Ačkoliv se však v minulosti ne vždy podařilo soudům či zapojeným orgánům postupovat v souladu se zájmy dětí, nutno podotknout, že v posledních letech je tendence postupu při řízeních o navrácení jak ze strany českých soudů, tak i zahraničních daleko více nakloněna správnému výkladu relevantních právních dokumentů, které jsou právě konstruovány s ohledem na zájmy dětí.

---

¹¹⁶ GLOSAROVÁ, Jana, NOSKOVÁ, Radka. Mezinárodní únosy....., s. 192.

Seznam použitých pramenů a literatury:

Internetové zdroje:

ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR:

Práva dětí [cit. 3. 10. 2013]. Dostupné na:

<<http://www.helcom.cz/view.php?cislocianku=2004012302>>.

HODGKIN, Rachel, NEWELL, Peter. Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. [online]. UNICEF. [cit. 10.července 2013]. Dostupné na:

<http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf>.

HRUBÁ, Michaela. Mezinárodní únosy dětí. [citováno 8. března. 2013]. Dostupné na:

<www.law.muni.cz/edicni/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/hruba_michaela.pdf>.

JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Mezinárodní únosy dětí. In *Dny práva – 2009 – Days of Law* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 6. března 2013]. Dostupné na: <http://www.law.muni.cz/edicni/dny_prava_2009/files/prispevky/sblizovani/Janockova_Michaela__1222_.pdf>.

KALDOVÁ, Tereza. *Dítě jako subjekt práva* [online]. 2011 [citováno 27. listopadu 2013].

str. 36-37. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně – Institut mezioborových studií Brno, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková. Dostupné na:

<http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/18496/kaldov%C3%A1_2011_bp.pdf?sequence=1>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Změny v mezinárodněprávní ochraně dětí-tisková zpráva. [citováno 19. listopadu 2013]. Dostupné na:

<<http://www.mpsv.cz/files/clanky/5006/17012008.pdf>>.

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY: Poslanecká sněmovna. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [citováno 25. 11. 2013]. Dostupné na:

<<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?0=58&ct=390&ct1=0>>.

Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II [citováno 26. 11. 2013]. Dostupné na:

<http://europa.eu.int/comm/justice_home/ejn/parental_resp/parental_resp_ec_vdm_cs.pdf>.

PTÁČEK, Lubomír. Přeshraniční únosy dětí. In Mezinárodní konference ČAK, JA a ERA „Mezinárodní právo rodinné v praxi“ [online]. Praha: 2010 [cit. 6. března 2013]. Dostupné na:

<http://www.cak.cz/assets/files/3183/P_eshrani_n__nosy_d_t_.doc>.

Seznam smluvních států „Haagské úmluvy“. Dostupný na:
<http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24>.

TEJRAL, Gracian. *Občanskoprávní aspekty mezinárodních únosů dětí* [online]. 2008 [citováno 6. března. 2013]. 90 s. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce: Zdeněk Kapitán. Dostupné na:
<http://is.muni.cz/th/165868/pravf_m/GTObcanskopravniMezinarodniUnosyDeti.pdf>.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV: Zpráva o šetření ve věci únosu dětí ze zahraničí [citováno 1. 10. 2013]. Dostupné na: <<http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?doc=476>>.

VONDRÁČKOVÁ, Pavlína, KLOUB, Jindřich. *Mezinárodní únosy dětí, I. díl* [online]. Via iuris. Bulletin pro právo ve veřejném zájmu ONLINE. [cit. 15. února 2013]. Dostupné na:
<<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>>.

ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ: Dostupné na:
<<http://www.umpod.cz/urad/>>.

ZERMATTEN, Jean. The Best Interests of the Child. Literal Analysis, Function and Implementation [online]. [cit. 10.11. 2013]. Dostupné na:
<http://www.childsrights.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf>.

<http://zpravy.idnes.cz/mezinarodni-spory-o-dite-0x5-/domaci.aspx?c=A120926_104651_domaci_maq>.

Monografie:

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád I: Komentář § 1-200za*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina a stát*. Brno : Masarykova univerzita, 1993. 162 s.

JELÍNEK, Jiří, RABINSKÁ, Ivana. *Trestní právo hmotné: obecná, zvláštní část*. 1.vydání. Praha: Leges, 2009. 895 s.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: Jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5.vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008. 551 s.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008. 448 s.

TÝČ, Vladimír, ZÁLESKÝ, Rostislav. *Vybrané problémy mezinárodního práva procesního v justiční praxi 2*. Brno: Masarykova univerzita, vyd. 2, 1997. 197 s.

VESELÁ, Radomíra, HURBIŠ, František. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Evropský polytechnický institut, s r.o.: Kunovice, 2008. 66 s.

Časopisecké články:

GLOSAROVÁ, Jana, NOSKOVÁ, Radka. Mezinárodní únosy dětí po novele občanského soudního řádu. *Právní fórum*. 2009, č. 5, str. 194.

HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Brusel II bis: V jakých otázkách a na který soud se obrátit?. *Právo a rodina*. 2008, č. 9, s. 16.

HRUBÁ, Michaela. Mezinárodní únosy dětí – několik poznámek k související novele občanského soudního řádu (2). *Právo a rodina*. 2009, č. 5, str. 20.

JANOČKOVÁ, Michaela, SEDLÁK, Petr. Povaha řízení dle ustanovení § 193a a násl. o. s. ř. *Právní fórum*. 2009, č. 7, s. 287.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Mezinárodní konference „Když rodič unese vlastní dítě“. *Právo a rodina*. 2007, č. 12, s. 15.

NOVÁ, Hana. Úmluva o právech dítěte a problémy její aplikace v ČR. *Právo a rodina*. 2001, č. 9, s. 13.

NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?. *Právo a rodina*. 2007, č. 9, s. 3.

PROKOPOVÁ, Alena. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1996, č. 2, str. 260.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Mezinárodní smlouvy podle č. 10 Ústavy ČR a otázky související. *Právní fórum*. 2005, č. 8, str. 294.

WILK, Adam. Mezinárodní únosy dětí. *Právo a rodina*. 2007, č. 12, s. 19.

Příspěvek ve sborníku:

ŠÍNOVÁ, Renata. Několik úvah k řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: WINTEROVÁ, Alena (ed.), *Pocta Sentě Radvanové k 80. Narozeninám*. 1. vyd. Praha: Aspí, a.s., 2009, s. 527 an.

Judikatura českých soudů:

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29.6. 2006, sp. zn. 20 Co 511/2005

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 8.6. 2010, č. j. 20 Co 413/2010-127

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11.2006, sp.zn. 30 Cdo 1931/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.2. 2007, sp.zn. 30 Cdo 3425/2006

Nález Ústavního soudu ze dne 7.12.2000, sp.zn. III. ÚS 440/2000

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16.9.2010, sp. zn. I. ÚS 69/10

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. I.ÚS 2057/10

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28.2.2012, sp. zn. PI. ÚS 26/11

Zahraniční judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska ze dne 30. 10. 2003 ve věci D.S. (získáno 28. listopadu 2013 z databáze INCADAT pod č. 548). Dostupné na:<<http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=548&lng=1&sl=3>>.

Rozsudek SDEU ze dne 15. 9. 1994, ve věci Magdalena Fernández v. Komise, C-452/93 P, Recueil, s I-4295, bod 22.

Dostupné na:

<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993CJ0452:EN:HTML>>.

Rozsudek SDEU ze dne 2. 4. 2009, ve věci žalobce A, C-523/07, Sb. rozh. s I-02805, bod 37, 38. Dostupné na:

<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d5eeb9f23b619d48a89407bd07bb3d7a44.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4OaxaPe0?text=&docid=73639&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=190404>>.

Rozsudek SDEU ze dne 23. 12. 2009, Jasna Detiček v. Maurizio Sgueglia, C-403/09, Sb. rozh. s. I-12193, body 51,52.

Právní předpisy:

Nařízení (ES) 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, účinné od 1.1.2004.

Nařízení č. 2201/2003/ES o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Sdělení č. 66/2000 Sb.m.s., Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 295/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Shrnutí práce v českém jazyce:

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem **řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí**. Daná problematika vyvstala v průběhu několika posledních let v souvislosti se zvyšujícím se počtem partnerských či manželských svazků mezi občany různých státních příslušností či s trvalým pobytem v různých státech. Děti, které jsou pak jedním z rodičů neoprávněně přemístěny či zadrženy v jiném státě, než kde je jejich obvyklé bydliště, jsou v konečném důsledku takovým jednáním postiženy nejvíce.

1. března 1998 vstoupila pro Českou republiku v platnost Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, která je klíčovou právní úpravou ve věcech řízení o navrácení dětí. V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie je pak dále tato Úmluva modifikována právem EU, konkrétně tedy Nařízením Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000, které úpravu obsaženou v Úmluvě v několika ohledech zpřisňuje. Zejména v návaznosti na stěžejní čl. 13 Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, nařízení stanoví, že soud nemůže zamítnout žádost o navrácení dítěte na základě článku 13 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980, pokud se prokáže, že byla přijata **vhodná opatření** k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení.

Samotné řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů je ovládáno speciální zásadou – zásadou zohledňování nejlepšího zájmu dítěte. Tento požadavek vyplývá nejen ze samotné „Haagské úmluvy“, ale rovněž např. z Úmluvy o právech dítěte, která stanoví, že *zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány*.

Tato práce se ve své části zabývá jednak vymezením obsahu pojmu “nejlepší zájem dítěte” a dále také srovnáním tohoto pojmu s pojmem “blaho dítěte”, jež se rovněž objevuje v textu Úmluvy o právech dítěte. Jak z práce vyplývá, “blaho dítěte” představuje rámec postupu zákonodárce při kodifikaci právních norem s ohledem na vytváření obecně vhodného prostředí pro dítě, zatímco “zájem dítěte” je sledován v konkrétním procesu rozhodování o určitých

právech dítěte. Na základě předpokladu obsahu pojmu “nejlepší zájem dítěte” se potom práce soustřeďuje na zjišťování, zda byl v daném rozhodnutí soudu ohledně navrácení dítěte skutečně sledován “nejlepší zájem dítěte” či nikoliv.

V českém právním řádu absentovala dlouhou dobu speciální úprava týkající se řízení o navrácení, teprve až k 1.10. 2008 nabyla účinnosti novela o.s.ř., jež vnáší do tohoto předpisu nové “*Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí*”, upravené v §193a - §193e. Odborná veřejnost přijala tuto úpravu značně skepticky, především s poukazem na mnohé nejasné aspekty, nekoncepčnost a nejednotnou terminologii. Jakkoliv však připustíme její, v mnoha bodech, sporná hlediska, nelze jí upřít posun směrem k evropským, potažmo mezinárodním standardům ve věcech řízení o navrácení. Z hlediska zhodnocení přínosu pro zájem dítěte, jež je důležitým kritériem v této práci, nelze přehlédnout prvky nesporně zohledňující zájem dítěte na rychlém řízení jako hlavním cíli stanoveném “Haagskou úmlouvou” a Nařízením Brusel IIbis. Těmi jsou např. výlučná místní příslušnost soudu, rovněž tak výrazná eliminace v možnosti opravných prostředků.

Diplomová práce se snaží poskytnout základní informace o průběhu řízení o navrácení dítěte, o základních právních předpisech, které jsou v případech mezinárodních únosů dětí aplikovány a faktorech, které vedly k přijetí těchto právních regulací. Považuji za důležité v závěru zdůraznit, že akcentace zájmu dítěte by skutečně měla představovat nejvyšší právní a rovněž tak morální povinnost, nejen pro soudy a zapojené orgány, ale i pro rodiče unášených dětí.

Summary:

This Diploma Thesis deals with the *Proceeding for the Return of the Minor Child in Cases of International Child Abduction*. The issue arose in the course of the last few years due to the increasing number of partnerships or marriages between citizens of different nationalities or residing in different states. Children who are one of their parents wrongful removed or retained in another state than where their habitual residence is, are ultimately the most affected by such conduct.

On 1st March 1998 came into force in Czech Republic the Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, which is the principal legislation in matters of proceeding for the return of children.

In connection with the Czech Republic's accession to the European Union is this Convention further modified by EU law, specifically by Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000, which tightens in several regards the rules contained in the Convention.

Especially in relation to the important Article 13 of the Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, the Regulation provides that the court can not refuse to return a child on the basis of Article 13 point. b) the Hague Convention of 1980, if it is proved that appropriate measures are taken to ensure the protection of the child after his or her return.

The actual proceeding for the return of the minor child in cases of international abduction is governed by a special principle - the principle of "*the best interests of the child*". This requirement derives not only from "the Hague Convention" but also from the Convention on the Rights of the Child, which states that the interest of the child shall be a primary consideration in all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies.

The Thesis deals in its part with the definition of the term "best interests of the child" and also compares this term with the term "well-being of the child", which also appears in the text

of the Convention on the Rights of the Child. As the Thesis concludes, "well-being of the child" defines a legislature's framework of procedure for codifying of legal norms with regard to creating a generally suitable environment for the child, while the "interest of the child" is observed in the specific process of deciding on certain rights of the child.

Based on the assumption of the term "best interests of the child", this Thesis focuses on determining whether in a given court decision regarding the return of the child is actually followed the "best interests of the child" or not.

In the Czech legal order any special rules relating to the procedure for the return were absenting for a long time. On 1st October 2008 came into effect an amendment to the Civil Procedure Code, which brings to the Civil Procedure Code new regulation, "Proceedings of the return of the minor child in cases of international child abduction" covered in § 193a - § 193e.

Experts has adopted this amendment skeptically, especially with reference to many unclear aspects, wrong conception and inconsistent terminology. But even if this fact would be accepted, it can not denied the move towards a European, hence the international standards in matters of the return proceeding.

As I stated the interests of the child are an important criterion in this issue and there can not be overlooked elements undoubtedly reflecting the interests of the child in the prompt proceeding as the main objective set by the "Hague Convention" and Regulation Brussels IIbis. These include for example exclusive territorial jurisdiction, as well as elimination of the possibility of remedies.

This thesis seeks to provide basic information on the proceeding for the return of the child, the basic laws that are in cases of international child abduction applied and the factors that led to the adoption of these legal regulations. I think it is important to underline, in conclusion, that the accentuation of interests of the child should be really represent as the highest legal as well as moral obligation, not only for the courts and authorities involved, but also for the parents of abducted children

Klíčová slova v českém a anglickém jazyce:

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí - Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 - Občanský soudní řád – mezinárodní únos dítěte – nejlepší zájem dítěte – blaho dítěte - obvyklé bydliště – protiprávní přemístění nebo zadržení – ústřední orgán – odchod s dítětem bez souhlasu druhého rodiče -

Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction - Council Regulation (EC) No 2201/2003 - Civil procedure code – international child abduction - best interests of the child - well - being of the child - habitual residence - wrongful removal or the retention - central authority - leaving with the child without the consent of the other parent -